

יו"ל ע"י מכון
"עטרת הסולם"

להוצאת וחידוש ספרי הסולם
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר מוהרי"י שליט"א
אבן עזרא 4 ב"ב, טל: 03-6192872

בני היכלא

24 עמ'

גליון ט"ז - פר' בא

פניני זוהר
לפר' בא

לקיחת אגודת אזוב ולקיחת ד'

המינים (בא, סולם אות ע"ז, קפ"ט)

ליל הסדר מסוגל לנסים לישועות

וברכות (בא, סולם אות קי"ד-קט"ו)

סגולת הזהירות מחמץ לשמירה מכל

רע (כי תצא, סולם אות קל"ד)

זרוע וביצה שבקערת הסדר (תולדות

קכ"ח-קכ"ט)

הברכה שביקש פרעה (בשלח, סולם אות

כ"ח-כ"ט)

אמירת הלל בניגון יפה (פנחס, סולם אות

קצ"ב)

האדון ה' דא רשב"י, התקשרות

לצדיקי הדור (בא, סולם אות קכ"ו)

ביאור האר"י לפר' קדש לי כל בכור

משל האריה והארבה (הק' לפמ"ס אות כ"ב)

סוד התנים הגדול (בא, סולם ל"ו-ל"ח)

מכת ארבה, על הגזירות כנגד ריבוי

בנ"י (ז"ח בלק, סולם אות כ"ז)

מכת חושך, עונש על ביטול אור

חכמת התורה (ויקהל, סולם אות ע"ה)

גם לעת"ל עונש הרשעים בחושך

(פקודי, סולם אות תכ"ז-תכ"ט)

הני כלבין דחציפין (בשלח, סולם אות תמ"א)

חודש האביב ומשמעותו (תצוה, סולם אות

קכ"ב)

אין ביעור חמץ הקליפות אלא

שריפה (פקודי, סולם אות שכ"ב- שכ"ג)

כוונות הזוהר באכילת מצה ומרורים

(בא, סולם אות קצ"ד)

שמירת מצה כשמירת המזוזה (פנחס,

סולם אות תשל"ב)

המשכת הארת ימי ניסן לכל ימות

השנה (פנחס, סולם אות תש"ו, ז"ח יתרו ש"ו)

פניני זוהר

פנינים ורעיונות אלו, נלקטו מתוך דברי ספר הזוהר על פרשת השבוע, על מנת להאירם לרבים. עוד הוספנו בשולי כל קטע, מעט מן משמעות הדברים וקישורם לספרי בעל הסולם.

כל הרעיונות שבקובץ בני היכלא זה הובאו למראה עיני אדמו"ר שליט"א, אשר שיבחם ביותר ואישר את נכונותם.

לתועלת הלומדים, אשר ממנו יראו וכן יעשו, רבים מדברי הזוהר על הפרשה המובאים בקובץ זה ובקודמיו, נלקטו ונאספו בעזרת ספר מסורת הזוהר שחיבר והו"ל כ"ק אדמו"ר שליט"א. בו צוינו כל דברי הזוהר לפי סדר פסוקי התנ"ך.

בקובץ זה נוסף מעט תוספות זוהר, שהוא הרחבת הדברים בעיון בכמה מראה מקומות הקשורים לאותו נושא.

נלקט ונכתב על ידי יהודה ליב אשלג
נערך וי"ל ע"י: משה יצחק טייטלבוים, עורך המכון

נ. ב. ניתן לקבל גיליון זה בדואר אלקטרוני,

על ידי פנייה לכתובת הבאה:

office2@ateretshlomo.com

פניני זוהר

סוד התנים הגדול (בא, סולם ל"ו-ל"ח)

התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו. שהקב"ה היה צריך לערוך עמו מלחמה ולא אחר. כמש"א, "אני ה'", שדרשו, אני ולא שליח. ובארו סוד החכמה של התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו לאלו יושבי על מדין, היודעים בסוד אדונם. (בא, סולם ל"ו-ל"ח)

[מדברי הזוהר כאן ניתן ללמוד כמה דברים א', שלאחר שהאדם עושה את כל שביכולתו במלחמתו כנגד יצרו הרע, עכ"ז כאשר הוא מגיע לעיקר המלחמה הפנימית, הוא זוכה לסייעתא דשמיא מיוחדת. כמבואר בספרי החסידות על פסוק זה, שאמר הקב"ה למשה בא אל פרעה. שהדברים מכוונים לכל אחד ואחד, שהקב"ה אינו מניחו שילך לבדו אלא הולך עמו ומסייעו. ב', עוד יש להתעמק בדברי הזוהר כאן, שאין להבין את יראת משה כפחד מפני שום קליפה. אלא שלאחר שראה את שורשי הטומאה בשרשים העליונים. דהיינו שראה את שורש מערכת הטומאה שבאלו ב' המערכות שבסוד "זה לעומת זה", הבין שלא יוכל לבטלה כליל. ובהיות שמלכתחילה נועדה יציאת מצרים להיות גמר התיקון, אי אפשר שיהיה כן בלא ביטול והכנעת כל הקליפות לגמרי בסוד הכתוב "בלע המוות לנצח". שדבר זה אי אפשר שיעשה אלא הקב"ה בעצמו.

כמבואר בזוהר תולדות (סולם אות קמ"ז ד"ה ותדע) על הפסוק "והסירותי את ל"ב האבן מבשרכם", שאת ל"ב ניצוצין אחרונים יתקן הקב"ה בעצמו. היינו שהפחד של משה היה פחד מגודל המדרגה כדאיתא בהקדמת ספר הזוהר (סולם אות צ"ח), על הפסוק "לא תירא לביתה משלג", וכדאיתא גם בזוהר חוקת (סולם אות פ"ד). על פי זה נראה לפרש גם את הפסוק "כי אני הכבדתי את לבו". שמזכיר את כבודות לב פרעה שהיא ככבודות של ל"ב האבן.]

{תוספות זוהר: כעין הנזכר כאן בזוהר בא (סולם אות ל"ו-ל"ח), על יראת משה מפני הנחש הגדול, נזכר גם במופת המטה שנהפך לנחש

"ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו" (בא, שמות י' א'). אמר רבי שמעון, השתא אית לגלאה רזין, דאינון מתדבקין לעילא ותתא, מה כתיב בא אל פרעה, לך אל פרעה מבעי ליה, מאי בא. אלא, דעייל ליה קב"ה, אדרין בתר אדרין, לגבי תנינא חדא עלאה תקיפא, דכמה דרגין משתלשלין מניה. ומאן איהו. רזא דתנין הגדול. (לז): ומשה דחיל מניה, ולא קריב אלא לגבי אינון יאורין, ואינון דרגין דיליה, אבל לגביה דחיל ולא קריב, בגין דחמא ליה משתרש בשרשין עלאין. (לח): כיון דחמא קב"ה דדחיל משה, ושליחן ממנן אחרנין לעילא, לא יכלין לקרבא לגביה. אמר קב"ה, הנני עליך פרעה מלך מצרים התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו. וקב"ה אצטריך לאגחא ביה קרבא, ולא אחרא. כמה דאת אמר, "אני ה'", ואוקמוה רזא דחכמתא דהתנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו לאינון מארי מדין, דידיעין ברזין דמאריהון.

הסולם

אמר ר' שמעון, עתה יש לגלות סודות שהם מתדבקים למעלה ולמטה. מה כתוב, בא אל פרעה, הלא, לך אל פרעה, היה צריך לומר, מהו בא. ומשיב. אלא שהכניס אותו, את משה, חדרים לפנים מחדרים, אל תנין חזק אחד עליון, שכמה מדרגות משתלשלות ויורדות ממנו. ומי הוא. הוא סוד התנים הגדול. (לז): ומשה דחיל מניה וכו': ומשה ירא מפניו, ולא קרב אלא לאלו היאורים, שהם מדרגות שלו, אבל לתנים עצמו היה ירא ולא קרב, משום שראה אותו משתרש בשרשים עליונים. (לח): כיון דחמא וכו': כיון שראה הקב"ה, שמשה ירא, ושליחים ממונים אחרים למעלה לא יכלו לקרב אליו, אמר הקב"ה, הנני עליך פרעה מלך מצרים

"וירא בלק בן צפור, וישלח מלאכים אל בלעם, לאמר הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ" (במדבר כ"ב ב-ה). אית דאמרי, סיחון ועוג, דקטלי לון ישראל, דהוו עינא דארעא. אלא כד אייתי קב"ה ארבה על ארעא דמצרים, מה כתיב, ויכס את עין כל הארץ ותחשך הארץ. אמאי, בגין דכל חרשין וקוסמין דעלמא, לא יכלין למעבד חרשין, אלא מלה חדא, בדרגא חדא, בזמנא חדא. ולעמא דא אייתי ארבה, מבולבל בכמה זיני מבולבלים אלין באלין, עד דלא יכילו כל חרשין וכל קוסמין למיקם קמייהו. ודא הוא ויכס את עין כל הארץ. והכא כתיב, הנה כסה את עין הארץ.

הסולם

הנה כסה את עין הארץ (במדבר כ"ב ה). יש אומרים, שהם סיחון ועוג, שישראל הרגו אותם, שהיו עין הארץ. אבל, כשהביא הקב"ה על ארץ מצרים ארבה, מה כתוב, "ויכס את עין כל הארץ ותחשך הארץ". למה, משום שכל המכשפים והקוסמים שבעולם, אינם יכולים לעשות כישוף, אלא בדבר אחד, במדרגה אחת, בפעם אחת, ולעם הזה הביא ארבה מעורב, בכמה מינים מעורבים זה בזה עד שכל המכשפים וכל הקוסמים, לא היו יכולים לקום מפניהם. וזה הוא ויכס את עין כל הארץ, דהיינו שלא יכלו לקום מפניהם. וזהו שכתוב כאן, הנה כסה את עין הארץ. דהיינו שאי אפשר לקום מפניו. (ד"ח בלק, סולם אות כ"ז).

[יש להתבונן בדברי הזוהר כאן, שמשווה את לשון ריבוי "ויכס את עין כל הארץ", הנאמר במכת ארבה, ללשון "והנה כסה את עין הארץ" הנאמר על ריבוי בני ישראל. ואולי אפשר לבאר הענין, על פי סוד עשר המכות שהיו מכוונות כנגד עשר הספירות, ממטה למעלה [מספירת מלכות ועד כתר]. כך, שמכת ארבה מכוונת כנגד ספירת בינה, מכת חושך כנגד חכמה ומכת בכורות כנגד ספירת כתר. מכאן, שלא זו בלבד שענין הריבוי הוא

במעמד הסנה, (שמות ד' ג'), שנאמר שם, וינס משה מפניו. כדאיתא בזוהר בראשית א' (סולם אות רס"ב), בביאור סוד מטה האלקים שביד משה. שהוא התהפכות המטה לבי הצדדים שבו צד החיים וצד המוות. וכשנתהפך לצד המוות דהיינו לנחש, נאמר "וינס משה מפניו". כן איתא גם בזוהר חדש בשלח (סולם אות כ"א, מאמר נחש עלי צור), וזה לשונו: לבו של משה ידע בתחילה, שירא כשראה את הנחש. שכתוב וינס משה מפניו, הלב ראה ולא ידע. [לכא חמא ולא ידע]. שאז עוד לא ידע שבסבתו, מפני שלא יוכל לתקנו, לא יוכל להכנס לארץ ישראל. עוד יעוין בזה בסוף זהר חדש בשלח (סולם אות מ"ה), בביאור חטא משה במי מריבה, שלא עשה בנחש כמו שנצטווה. סולם: והענין הוא, כי העונש היה על מה שלא תקן את ישראל שיזכו לגמר התיקון. ובאמת לא היה זה עונש, אלא בחינת סבה ומסובב וכו', ועל כן לא יכול היה משה לבא לארץ ישראל, עכ"ל הסולם.

היינו שיראת משה מן הנחש, בכל המקומות הנזכרים לעיל, היא היראה הגדולה מפני גמר התיקון והכנעת הנחש לגמרי, שהיה כאן כעין בבת אחת. הדומה במקצת לדברי יעקב שאמר ואנכי אתנהלה לאטי. שכל עוד שכלל ישראל אינו מוכן לכך, דהיינו שטרם השלים את תיקונו, יש לצד הטומאה הנקרא נחש, שורש ואחיזה במדרגות עליונות, בסוד הצורך שבבי המערכות "זה לעומת זה", לקיום אפשרות הבחירה, וליתן שכר טוב לצדיקים, עד שהקב"ה ישלים את גמיה"ת. כדאיתא בגמ' מסכת סוכה (דף נ"ב ע"א), לעת"ל מביאו הקב"ה ליצר הרע ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים. צדיקים נדמה להם כהר גבוה ורשעים נדמה להם כחוט השערה, הללו בוכין והללו בוכין וכו', עכ"ל. אמנם הקב"ה אמר לו שכיון שהגיע זמן הגאולה אין לו לירא עוד, וז"ש לו בא עמי.

מכת ארבה, על הגזירות כנגד ריבוי בני

(ד"ח בלק, סולם אות כ"ז)

"ויעל הארבה וגו', ויכס את עין כל הארץ ותחשך הארץ" (בא, שמות י' י"ד-ט"ו).

מכת חושך, עונש על ביטול אור חכמת התורה (ויקהל, סולם אות ע"ה)

"ויהי חושך על ארץ מצרים וימש חושך" (כא, שמות י" כ"א). כל מה דעבד קב"ה בעובדא דבראשית, בכלא אתני עמיה. ביומא קדמאה ברא שמיא, אתני עמהון דיסליק לאליהו השמימה בגו סערה, וכן הוה, דכתיב ויעל אליהו בסערה השמים. בההוא יומא ברא נהורא, ואתני עמיה דיחשיך לשמשא במצרים תלתא יומין, דכתיב ויהי חשך אפלה בכל ארץ מצרים שלשת ימים.

הסולם

כל מה שעשה הקב"ה במעשה בראשית, בכולם התנה עמהם. ביום הראשון ברא את השמים, התנה עמהם שיעלו את אליהו השמימה בסערה. וכן היה, שכתוב, ויעל אליהו בסערה השמים. ביום ההוא ברא האור, והתנה עמו שיחשיך השמש במצרים ג' ימים, שכתוב, ויהי חשך אפלה בכל ארץ מצרים שלשת ימים.

(ויקהל, סולם אות ע"ה)

[המבואר בזוהר כאן הוא, שחושך מצרים לא היה מצד שנחשכו מאורות השמים שנבראו ביום ד' דמעשה בראשית, אלא מצד בריאת אור והחושך ביום א' של הבריאה. שכך התנה עימם הקב"ה בשעת בריאתם. [עוד איתא בזוהר שם, כל תנאי הקב"ה בשעת הבריאה. כגון הדג המוכן ליונה הנביא מיום ה', שבו נבראו הדגים. וכן תנאי העמדת יהושע את השמש, בבריאת המאורות ביום ד' ועוד]. שמשמעות חושך מיוחד זה יכולה להתפרש גם על אבדת חכמת מצרים אחר יציאת בני ישראל. כיון שמכת חושך הייתה מכוונת כנגד ספירת החכמה, שהאור שבה בבחינת האור שהאיר ביום א' דמעשה בראשית. ובמדה שהחשיך להם כן האיר לישראל מאז ועד קבלת התורה כמ"ש "ולבני ישראל היה אור במושבותם".

וימש חושך: בזה יובנו דברי רש"י על פסוק זה שפירש: וימש חשך- ויחשך עליהם חושך

בבחינת אימא, דהיינו ספירת בינה, אל אף זו, שמדרגת בינה נקראת בשם נקבי עיניים לחכמה. כלומר שאור חכמת תורה שניתן לבני ישראל [מצד שורשו במדרגת נקבי עיניים, דהיינו ספירת בינה המקבלת מן החכמה], מחשיך ומאפיל על כל חכמות החיצוניות, כדברי בלק, "הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ". שבכל זה יובן מכת הארבה, המכוונת כנגד ספירת בינה, שכיסתה והחשיכה את עין כל הארץ.

חסידות: ספר קול שמחה (מהרבי ר' בונים מפרשיסחא), תחי' פר' בא, כתב בזה הלשון: לכאורה קשה, למה לא אמר לשון לך אל פרעה. ועוד, למה לא פירש לו המכה של ארבה. ויובן, דהנה הקב"ה רצה להראות להם את חסדו שעושה עמם. **לזה יראה לי לומר**, שמכת ארבה לא אמר הקב"ה למשה, רק השם ציוה שיבחר משה בעצמו איזה מכה שירצה וכו', ומשה בחמתו בחר לפרעה מכת הארבה. כי כל המכות היו **מדה כנגד מדה**, ופרעה אמר פן ירבה, לזה בחר מכת הארבה. פירוש שיפרו וירבו, כמאמר (בראשית כ"ב יז) **הרבה ארבה** את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים. ולכך אמר הקב"ה נטה את ירך בארבה, פירוש, הכח שלך, שאתה המצאת מכה זו. ולכך אמר פרעה חטאתי לה' ולכם, ובכל המכות לא אמר לכם רק במכה זו, וזה מפני שהם היו ממציאים את המכה הזו. ודו"ק היטב. ועל פי זה יובן מלת בארבה שהוא תמוה לכאורה. ובזה ניחא, שהשי"ת הודיע למשה שיפה כיון במכת הארבה שהוא מדה כנגד מדה, וכמו שכתבתי. על שרצה לבטל מאמר ה' לאברהם אבינו ע"ה (בראשית כ"ב יז) הרבה ארבה, וזה, פירוש "בארבה". עכ"ל.

היינו, שדבריו הם כעין דברי הזוהר חדש (בלק ה"ל), שלשון ריבוי הנאמר במכת ארבה, רומז גם על ריבוי בני ישראל, במדה כנגד מדה, אשר כן הוא גם בשורשם בספירות. עוד אפ"ל, כדאיתא "משה זכה לבינה" (בראשית א' בסולם אות רכ"ג), היינו שמכת ארבה שכנגד ספירת בינה הייתה של משה.

(שם אות תכ"ד). הוא צל על מקום אחר שנקרא מות, וכשמתחברים שניהם יחד נקראים צלמות. והרי העמדנו, שהם ב' מדרגות המתחברות יחד. (תכט): **האי אתפשטת לתתא וכו'**: נקודה זו הנ"ל, התפשטה למטה לימין, ולשמאל, ונתפשטה באמצעה, בתוך החשך וכו'. והחשך נתפשט בתוך צבע שחור ואינו שחור. דהיינו הדינין דנוקבא שבו המעורבים בחשך נקראים צבע שחור, אבל עוד אינו שחור, שהרי אין לו שום צבע שיתקיים בו. כנ"ל בדבור הסמוך. ובהתפשטות ההיא של החשך נמצאים החשכות ששמשו במצרים. שכתוב, לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו שלשת ימים. וכתוב, וימש חשך.

פירוש, שבחשך מצרים היה עירוב של דינין דדכורא ודינין דנוקבא. שמצד דינין דדכורא, שיש שם ג"ר, נאמר לא ראו איש את אחיו, כי מחמת הדינים דחשך לא יכלו לראות. ומצד דינים דנוקבא הממעטים הג"ר, נאמר לא קמו איש מתחתיו, כי קימה פירושו ג"ר. וכן נאמר וימש חשך, שפירושו שיש ממשות בחשך, והיינו הדינים דנוקבא שבו. וכל אלו הם התפשטות הבאה מן צל הנ"ל. (פקודי, סולם תכ"ז-תכ"ט)

[תמצית דברי הזוהר כאן, שב' מיני חושך היו במכת חושך שבמצרים, שבהתחברותם נעשה צירוף צלמות. היינו שהפסקת והעדר הארת אור ה' אצל הרגילים בו, מתפרש כמיתה, והיא סיבת מיתת רשעי ישראל שבאותו דור, בימי החושך. כדפירש"י על פסוק זה, וזה לשונו: ולמה הביא עליהם חושך, שהיו בישראל באותו דור רשעים ולא היו רוצים לצאת ומתו בשלושת ימי אפלה כדי שלא יראו המצרים במפלתם וכו', עכ"ל.

כעין דברי הזוהר כאן, זה איתא ברע"מ זוהר פנחס (סולם אות תש"ד), בביאור הנבואה שלעת"ל על רועי ישראל הפושעים בקב"ה, שישפטו ויענשו במיתה כדרך שמתו אבותיהם במכת חושך

יותר מחשכו של לילה, עכ"ל. היינו כעין דברי הזוהר הנ"ל, שחושך מצרים בשלושת ימים אלו לא היה מצד המאורות שנבראו ביום ד', אלא מצד האור והחושך שנבראו ביום ב'. בזה יובן גם לשון הכתוב "וימש חשך". היינו עצם ממשות החושך כפי שנברא.

בדרך רמז, מבואר בספר רבנו אפרים על התורה, שמכת חושך שהייתה הייתה בחודש אדר (לפי סדר המכות והחדשים), מרומזת בפסוק במגילת אסתר "ליהודים הייתה אורה ושמחה" עכ"ל. היינו כעין דרשת הגמ' במסכת מגילה (דף ט"ז ע"ב), ליהודים היתה אורה, זו תורה. כלומר, שהאור הגנוז בתורה שהאיר לישראל בימי מרדכי ואסתר, הוא כאור הגנוז שהאיר לבני ישראל במצרים בחודש אדר.

גם לעת"ל עונש הרשעים בחושך

(פקודי, סולם אות תכ"ז-תכ"ט)

"ויהי חשך אפלה וגו' שלשת ימים. לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו". (בא, שמות י' כ"ב-כ"ג). רישא דנפקא לאתפשטא, איהו דרגא דאיהו חשך, סליק ונחית וכו', ואיהו צל. צלא על אתר אחרא דאקרי מות. וכד מתחברן תרוויהו כחדא, אקרי צלמות, והא אוקימנא, תרין דרגין אינון דמתחבראן כחדא. (תכט): **האי אתפשטת לתתא, לימינא ולשמאלא, ואתפשטת באמצעיתא, גו חשך וכו'.** אתפשט חשוכא, כגו גוון אוכם ולא אוכם, דהא לית ליה גוון לאתקיימא ביה ובהווא פשיטו, קיימין חשוכין אינון דשמשו במצרים, דכתיב לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו שלשת ימים. וכתוב וימש חשך.

הסולם

רישא דנפקא לאתפשטא וכו', הראש היוצא להתפשט, הוא מדרגה שהוא חשכה, דהיינו בחינת דינין דדכורא עולה ויורד וכו', ואז הוא נקרא צל דהיינו ערבובא דחשך הנ"ל

[היינו, שבפסוק ולכל בני לא יחרץ כלב לשונו, מתפרשת מעלת בני יוצאי מצרים, שנשמרו מכל הקליפות וצירופיהן. כדאיתא בזוהר חדש איכה (סולם אות ע"ז), שבזמן בית המקדש הכלבים לא נבחו. על כן, תיכף כאשר נפלו ממעלתם זו, נמסרו לכלב שהיא חציפות קליפת עמלק. **בהקדמת ספר הזוהר** (סולם אות צ"ו, מובא להלן בחלק המקורות), מבואר בהרחבה מהי קליפת כלב, שהיא הקליפה של מדת הקבלה לעצמה [דהינו המקבל לעצמו], כמ"ש "לעלוקה שתי בנות הב הב". ועל הרשעים הדבקים בה נאמר בתיקוני זוהר, דצווחין ככלבא וכו'. כן מבואר בהרחבה גם **בהקדמת הסולם לספר הזוהר** (תחי סעיף ל"א). היינו, שמעלת בני ישראל הייתה ברצונם לצאת ממצרים ללא שום נגיעה של קבלה עצמית, אלא להשלים את רצון ה' בלקיחתו אותם אליו לעם הנבחר לקבל את התורה. שבזה יובן שתיכף כאשר נפלו חלק מהם ממעלה זו, נמסרו ביד עמלק כנ"ל בדברי הזוהר. מכאן יובן במקצת גודל הארת ליל פסח, [על דרך חוזר וניעור, חוזר וניאור: ונהי-אור], למזככים את רצונם ומחשבתם כרצון ה' בלבד. כמ"ש "בלתי לה לבדו".

מקורות: הקדמת ספר הזוהר (סולם אות צ"ו), וזה לשונו: כי הקליפה של מדת הקבלה לעצמה [דהיינו המקבל לעצמו] מכונה בשם כלב. כמ"ש בתיקוני על הפסוק "ולעלוקה שתי בנות הב הב" (משלי ל' ט"ו), דצווחין ככלבא ואמרין הב לן עותרא דעלמא הדין, הב לן עותרא דעלמא דאתי [תן לנו עושר עוה"ז ועושר עוה"ב]. והיא הקליפה החזקה ביותר, ואחיזתה מתחזקת ביותר כנגד אור היחידה, בסוד הכתוב "הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי (תהלים כ"ב כ"א), והיא הלעומת של האריה דאכיל קרבנין הנזכר כאו בהקסה"ז צ"ו, כי כמו שהאריה שהוא סוד החסד, הוא כולו להשפיע ולא לקבל כלום, כמ"ש חז"ל במדת החסיד, שלי שלך ושלך שלך (פרקי אבות פ"ה י"ג), כן קליפת הכלב היא כולה לקבל ולא להשפיע כלום, כמ"ש בחסידי אומות העולם, [שכל חסד דעבדין, לגרמיהו הוא דעבדין] שכל חסד שעושים, לטובת עצמם הוא שעושים זאת,

שבמצרים. וזה לשון הסולם שם: בההוא זמנא כה וגו': בעת ההיא, כה אמר ה' לרועים הפושעים בי. ואומר, "ואל אדמת ישראל לא יבואו" (יחזקאל י"ג ט). ואלו הם רועי הצאן פרנסי הדור. ומשום זה נאמר עליהם, "הנה אנכי מפתיה והולכתי המדברה" (הושע ב' ט"ז), "ונשפטתי אתכם וגו' כאשר נשפטתי את אבותיכם", [ל' הפסוק: כאשר נשפטתי את אבותיכם במדבר ארץ מצרים כן אֶשְׁפֹּט אתכם נאום ה'] היינו שהרגם במכת חשך. (ע"כ רעיא מהימנא, פנחס תש"ד)

הני כלבין דחציפין (בשלח, סולם אות תמ"א)

"וּלְכַלֵּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִחַרְץ כָּלֵב לְשׁוֹנוֹ" (בא, שמות י"א ז'). א"ר אבא, כד מזדווגי כחדא [קליפות השור והחמור], לא יכלי בני עלמא למיקם בהו, ועל דא כתיב "לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו". יחדיו דייקא. ותנינן, לא יהיב איניש דוכתא לזינין בישין, דהא בעובדא דב"נ, אתער מה דלא אצטריך. וכד מזדווגי כחדא, לא יכלין למיקם בהו. מבין סטרא דלהון נפיק מתקיפותא דלהון דאקרי כלב, ודא חציפא מכלהו, הה"ד "ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו". אמר קב"ה, אתון אמרתון, "היש ה' בקרבנו אם אין", הרי אני מוסר אתכם לכלב. מיד ויבא עמלק.

הסולם

אמר ר' אבא, כשמסתכרים יחד [קליפות השור והחמור], לא יכלו בני העולם לעמוד בהם. ועל זה כתוב, "לא תחרוש בשור וחמור יחדיו". יחדיו הוא בדיוק. ולמדנו. לא יתן אדם מקום למינים הרעים. כי במעשה האדם מתעורר מה שלא צריך. וכשמסתכרים יחד, לא היה אפשר לעמוד בהם. מבין הצד שלהם, יוצא מעצמותם קליפה אחת שנקרא כלב. וזה עז פנים יותר מכולם. זה שנאמר "ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו". אמר הקב"ה אתם אמרתם, היש ה' בקרבנו אם אין, הרי אני מוסר אתכם לכלב. מיד, ויבא עמלק. (בשלח, סולם אות תמ"א).

משפיעים, שהם בבחינת כלבין דחציפין כנזכר בדברי התיקון"ז.]

חודש האביב ומשמעותו (תצוה, סולם אות קכ"ב)

"החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם" וגו' (כא, שמות י"ב ב') פתח ואמר, החדש הזה לכם ראש חדשים וגו', וכי כלהו זמנין וחדשין לאו אינון דקב"ה. אלא החדש הזה לכם, דילי איהו, אבל אנא מסרית ליה לכון, דלכון איהו באתגליא, אבל שביעאה דילי איהו, וע"ד איהו בכסה, ולא באתגליא. ירחא דלכון, איהו בסדורא, כסדר דאתון אביב, דאיהו אב"ג וכו'. אבל ירחא שביעאה דילי איהו מסופא דאתון. מאי טעמא אתון מתתא לעילא, ואנא מעילא לתתא.

הסולם

פתח ואמר החדש וכו': פתח ואמר, החדש הזה לכם ראש חדשים וגו', שואל, וכי כל הזמנים והחדשים אינם של הקב"ה, ולמה אומר החדש הזה לכם. ומשיב, אלא החדש הזה לכם, פירושו, שלי הוא, אבל אני מסרתי אותו לכם, שלכם פירושו שהוא בגילוי. כלומר, שהאורות מגולים בו לישראל. אבל החדש השביעי שלי הוא, וע"כ הוא בכסה, ולא בגילוי כמ"ש בכסה ליום חגיגו. וכל עניין כיסוי וגילוי האורות, הכוונה היא להארת החכמה. החדש שלכם הוא בסדר הא"ב, [בדרך יושר] כסדר האותיות אביב, כי ניסן נקרא חדש האביב. שהוא אב"ג, כי י"ב של אביב הוא סוד ג' כי יוד במספר קטן הוא א', ונמצא אותיות אביב, שהן אב"ג. אבל חדש השביעי שלי הוא על כן מתחיל שמו מסוף האותיות של אלפא ביתא, דהיינו תשרי. מהו הטעם. אתם בסדר ישר אב"ג שהם ממטה למעלה, כלומר שהאותיות עולות בחשבון, תחילה א' אח"כ ב' וכו'. ואני בסדר למפרע, תשרי, שהוא ממעלה למטה, שהאותיות יורדות

כדאיתא בגמ' מסכת בבא בתרא (דף י' ע"ב) על הפסוק "וחסד לאומים חטאת". [וכן הם דברי רבי שמעון בן יוחאי בגמ' מסכת שבת (דף ל"ג ע"ב), שכל מה שתקנו הרומאים לא תקנו אלא לצורך עצמן]. כי הם קשורים בקליפת כלב. וזה שאומר הזוהר כאן, כי בזמן שהיו ישראל שלמים, וזכו לבחינת אריה, אכיל קרבנין, הנה אז כל כלבין הוו מתטמרין מקמיה ולא נפקי לבר וכו', ולפיכך, גם אלו הקליפות הקשות שהן הכלבים, כולן ברחו ונסתתרו מפחד גבורתו של האריה ההוא, ולא יצאו ממחבואן לחוץ, עכ"ל הסולם בהקסה"ז.

מראה מקום בזוהר: צורת אריה או כלב באש שע"ג המזבח: **זוהר צו** (סולם אות קל"א-קל"ג), מאמר אשא דמדבחה רביץ כאריה. **רע"מ זוהר בהר** (סולם אות מ"ג). **זוהר חדש תרומה** (סולם ס"ג).

מראה מקום בכתבי בעל הסולם: ספר **אור הבהיר**, אות ק' (הוצ' ברנדווין דף ש"ח טור א'), וזה לשונו: וכן ז"ס **תחום שבת** שהשי"ת בכל יכלתו עשה תחום ולא הרשה להס"א דבחי"ד הנ"ל שתוכל להתעורר ביום השבת, דאלמלי נתעוררו היו מונעים את התחתונים שלא יוכלו להנות כלום מאור הגדול דיום השבת, משום כח הבחי"ד שאינה מקבלת כלום משם כמבואר. וז"ס של האריז"ל **לבר נטלין ולא עאלין הני כלבין דחציפין** שבחי"ד הנ"ל נק' כלב נובח ואי אפשר לשתקו. משא"כ ביום השבת נשארים כלבים אלמים לא יוכלו לנבוח, והיה זה עד מוצאי שבת שאז שוב ניתן להם הרשות לנבוח והרשעים שבים לדינה של גיהנום.

ביאורי תפלה: בכל זה יובן במקצת לשון הנאמר בזמירות שבת לסעודה ג' מהאר"י ז"ל: בני היכלא וכו', קריבו לי חזו חילי, דלית דינין דתקיפין. לבר נטלין ולא עאלין, הני כלבין דחציפין. פירוש, החוצה ייצאו ולא יכנסו, כל אלו שבבחינת כלבין דחציפין, כנ"ל בפירוש הסולם להקדמת הזוהר. או יאמר, החוצה ייצאו, כל אלו הנוטלים ואינם מכניסים, דהיינו המקבלים ואינם

הזה לכם ראשון הוא לכם. אמר ר' יצחק מהם, מכפילות לכם, נשמע יותר שהוא רק לישראל, ולא לשאר העמים. כמו שכתוב (דברים ל"ב ט'): "כי חלק ה' עמו". התקשרות הזאת של החודש, הוא לכם ולא לשאר העמים. עכ"ל.

ביאורי תפילה: על פי דברי הזוהר כאן (תצוה קכ"ב), שהארת חודש ניסן היא בדרך ישר, יובן גם צירוף שם הוי"ה המאיר בחודש זה, היוצא מן הפסוק "ישמחו השמים ותגל הארץ", שהוא הוי"ה ביושר, דהיינו שאותיות שם הוי"ה מסודרין כסדרן. כנדפס בסידורים בתפילת מוסף של ראש חודש.]

אין ביעור חמץ הקליפות אלא שריפה

(פקודי, סולם אות שכ"ב-שכ"ג)

"אֵל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא וּגו', כִּי אִם צִלִי אֵשׁ עַל רֵאשׁוֹ עַל כְּרַעְיוֹ וְעַל קִרְבּוֹ" (בא, שמות י"ב ט'). דהא כד אתעביד דינא בסטרא דא, אתכפיין כל אינון דשלטין מסטריה. תא חזי, במצרים, בההוא סטרא דלהון כתיב, אל תאכלו ממנו נא וגו', צלי אש". בגין דיסלק ריחו נודף. ראשו על כרעיו, לתברא ליה, ולאכפיא ליה, וכדין כל אינון דאתיין מסטריה לא שלטי. כגוונא דא פרה אדומה תמימה וגו', בגין לאכפיא כל אינון סטרי מסאבא, דלא ישלטון.

הסולם

כי כשנעשה דין בהצד הזה, נכנעים כל אלו השולטים מצדו. בוא וראה במצרים בצד ההוא שלהם, דהיינו השה שהמצרים עבדו אליו, כתוב, אל נא תאכלו ממנו נא וגו', צלי אש. כדי שיעלה ריחו נודף, ראשו על כרעיו, כדי לשברו ולהכניע אותו. ואז כל הבאים מצדו לא יוכלו לשלוט. כעין זה, פרה אדומה תמימה וגו'. שהיא כדי להכניע כל אלו צדדי הטומאה שלא ישלטו. (פקודי, סולם אות שכ"ב-שכ"ג)

[**שריפת קרבן פסח:** כעין דברי הזוהר כאן, ששריפת קרבן פסח, הייתה כטהרת

בחשבון, תחילה ת', אח"כ יורד לש', ואח"כ לר'.

ביאור הדברים. פרצוף המלכות נקראת שנה, שבו י"ב חדש. ששה חדשים הם מחזה ולמעלה שהם חג"ת נה"י, שמתשרי עד אדר. וששה חדשים מחזה שלה ולמטה שהם חג"ת נה"י שמניסן עד אלול וכו'. כי החדש תשרי, הוא מחזה ולמעלה, ששם בחינת בינה, ושם הוא באתכסיה וזהו עד חדש אדר אלא כיון שתיחלת הכסוי מתחיל בתשרי, ע"כ מזכיר רק תשרי. וכך הגילוי של חדש ניסן נמשך עד אלול. אלא כיון שבו תחילת הגילוי מזכיר הכתוב רק ניסן. וע"כ נקרא ראשון לחדשי השנה, דהיינו ראשון לאורות מגולים. כמו שהזוהר אומר בט"ו תשרי משום שבו מתחיל הגילוי וכו'. כי כשהאותיות כסדרן יורה על גילוי האורות, שכל פעם האורות מתרבים וכשהאותיות למפרע כמו תשרי יורה כיסוי האורות, שהולכים ומתמעטים בחשבון.

וכמו שהוא בכללות כן הוא בפרטות, דהיינו בכל חדש וחדש מי"ב חדשים, אשר חצי החדש הראשון הוא בבחינת למעלה מחזה, והאורות מכוסים. ומחמשה עשר יום ולהלאה הוא למטה מחזה, והאורות מתגלים. כמו שמבאר והולך. (תצוה, סולם אות קכ"ב).

[היינו, שהזוהר כאן מפרש את המילה "לכם", שבה למדנו על האורות העליונים המגולים בחודש זה. שהארה זו מלמעלה למטה, היא כעין הארת הראש לבחינת גוף, שבזה יובן שחודש ניסן הוא ראש לחדשים. עוד יש להבין בזה, שכפי המובן בשליטת הראש על הגוף, כן נקרא חודש זה בשם ראש השנה למלכים. כדרך שהמלך נקרא ראש העם, על ידי השפעתו ושלטונו על כל הכפופים לו.

כעין דברי הזוהר כאן: ובהוספת ביאור איתא בזוהר בא (סולם אות קנ"ט), וזה לשון הסולם: אמר ר' יהודה, לכם לכם ב' פעמים למה. שנאמר החודש

לאחזאה כל האי דעבדו לון במצרים, בההוא גלותא ובההוא שעבודא.

הסולם

"בבית אחד יאכל" וגו': מצוה (כ"ט) זו, הוא, לאכול את הפסח. על מצות ומרורים, מצת כתוב בלי ו'. ושואל מה זה המצות, כנגד זה, המרורים, שחייב הכתוב לאכלם יחד. ומשיב, אלא להראות על גלות השכינה עם ישראל במרירות הזו שלהם, שכתוב, וימררו את חייהם בעבודה קשה וגו'. וכאשר אוכלים את הפסח, להראות כל מה שעשו להם במצרים בגלות ההוא ובשעבוד ההוא. וע"כ אוכלים אותו על מצות ומרורים. (בא, סולם אות קצ"ד).

[נראה בביאור דברי הזוהר כאן, שעיקר חיוב אכילת מצה בליל פסח נלמד מן הפסוק (בא, שמות י"ב י"ח): "בערב תאכלו מצת". שכתוב בלשון יחיד בלא ו'. לעומת זאת מרורים הוא לשון רבים. כנאמר בפר' בא כנ"ל, וכן נאמר בפסח שני (בהעלותך, במדבר ט' י"א): "על מצות ומרורים יאכלוהו. ומפרש, שלשון רבים הנאמר במרורים הוא על צער השכינה שנשתתפה עם צערם של ישראל. [אופן נוסף, שדורש את המילה את, לרבות. כלומר, שהפסוק "וימררו את חייהם" כולל גם את מרורי השכינה]. שבכוונה זו של אכילת מרורים, המזכירה לכל אחד את צער השכינה עמו, יש נחמה גדולה מאוד, הממחישה בפועל את הנאמר (ישעיה ס"ג ט'): "בכל צרתם לו צר". כדאיתא בגמ' מסכת תענית (דף ט"ז ע"א): ולמה נותנין [ביום התענית] אפר מקלה על גבי התיבה. אמר ר' יהודה בן פזי, כלומר עמו אנכי בצרה. ריש לקיש אמר, "בכל צרתם לו צר". היינו, לכלול את צער השכינה והקב"ה המצטערים בצרת בני ישראל. כן איתא גם בזוהר תרומה (סולם אות תשט"ז), שם מבואר הפסוק בכל צרתם לו צר, ומעלת תפילת האדם הנכללת בצער השכינה.

חלופי גרסאות: בכל זה יובן לשון פירוש הסולם (בא קצ"ד הנ"ל), שאע"פ שהביא בספרו את לשון חלופי גרסאות (שם, הערה נ), שאינו גורס

שרפת פרה אדומה, איתא גם בזוהר בא (סולם אות קס"ב), שאמר הקב"ה כמו שתעשו אתם לשרוף באש את השה שהוא אלהי מצרים, ככתוב "כי אם צלי אש", כך גם אני למעלה אעביר אותו באש בנהר דינור. כן משמע גם בזוהר פנחס רע"מ (סולם אות תשל"ו), שצווי אכילת פסח צלי אש הוא על שורש דין אלהי מצרים שיהיה נדון באש. היינו שטהרת בני ישראל בקרבן פסח ומכל טומאת מצרים היא כעין טהרת פרה אדומה מטומאת מת.

שריפת חמץ: לכאורה על פי זה יובן קצת טעם שריפת חמץ באש, שהיא כשריפת יצה"ר המרומז בפרעה. כן משמע מזוהר ויחי (סולם אות שני"ג), שביעור חמץ הוא ביעור כל מיני ע"ז אלהי נכר, אלהים אחרים ויצר הרע וכו'. ומפורש בזוהר צו (סולם אות כ"ד), שביעור כל המינים הרעים הוא באש. באור החמה הביא מדברי הרמ"ק, וז"ל: וזהו אין ביעור חמץ הקליפות אלא שריפה, עכ"ל.

ביאורי תפלה: בסימני ליל הסדר **קדש ורחץ** וכו', נזכרת הקדושה דהיינו קדש שהוא לשון קדושה, לפני ורחץ. שלכאור' יש מקום לעיין בזה הכיצד מושגת קדושה קודם הטהרה, וכבר העירו בזה רבים. ואולי ע"פ כל הנ"ל אפשר לומר, שהטהרה עצמה כבר קדמה על ידי שריפת קרבן הפסח ושריפת חמץ. על כן תיכף בליל הסדר מתחילים בקדש. ומה שמרומז בסימן "ורחץ" הוא על המשך עליית המדרגות בליל הסדר עצמו.]

כוונות הזוהר באכילת מצה ומרורים (בא,

סולם אות קצ"ד)

"מצות על מרורים יאכלוהו" (בא, שמות י"ב ח'). בבית אחד יאכל לא תוציא מן הבית וגו' (בא, שמות י"ב מ"ו), פקודא כ"ט דא, למיכל האי פסח. על מצות ומרורים, מצות מצת כתיב. מאי האי לקבל האי, אלא לאחזאה גלותא דשכינתא עמהון דישראל, בההוא מרירו דלהון, דכתיב וימררו את חייהם בעבודה קשה וגו'. וכד אכלין להאי פסח,

שהוא כשמירת המזוזה בפתח הבית. שלכאורה מכאן מקור המנהג לסגולת השמירה שיש בחתיכת מצה. ומה שנוהגים סגולה זו בחתיכה מהאפיקומן נראה, כיון שבמצה זו התקיימה מצות מצה, מה שאינו בדיוק כן בשאר מצות החג. כן מצוין בהערת ניצוצי זוהר על דברי הזוהר כאן, למנהג הצנעת האפיקומן לשמירה (דפ"י ח"ג דף רנ"ב ע"ב, הערה ד').

שמעתי מפי הרה"צ רבי ש' שמעלקע בידרמן שליט"א בן כ"ק האדמו"ר הרמ"מ מלעלוב זיע"א, בחוה"מ פסח תשע"א (נדפס בבני היכלא גליון 5 עמ' כ"ז), שהראה לי דברי הזוה"ק הנ"ל והוסיף, שמכאן מקור למנהג חסידים שמצניעים חתיכת מצת מצוה לשמירה, והעיר ששמע מדיוק לשון דברי הזוה"ק, ששמירת המצה גדולה יותר. כיון שהשמירה היא בעצמותה ובכל מקום. ודייק לשון הזוהר, שהמזוזה מברחת להמזיקים שבשער, והמצה מבריחה אותם מכל משכנות הקדושה. עכת"ד.

חסידות: בספר לקוטי תורה (מאדמו"ר הזקן) פר' צו אות ד' כתב וז"ל: והנה מצה זו צריכה שימור כמ"ש ושמרתם את המצות, דהיינו לשמור מן החיצונים שלא לבוא לבחינת חימוץ שהוא הגסות וההתנשאות וכו'. ועל כן נקראת מצת חסר וי"ו שהוא מלשון מצותא כמו מצה ומריבה כדאיתא בזוהר ח"ג דף רנ"א ע"ב [סולם פנחס אות תשל"ב], שהמריבה הוא להיות ביטול היש והגסות ע"ד לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר וכו'. עכ"ל.

מראה מקום בזוהר: עניין המריבה והקטטה המרומז בשם מצה, כמבואר כאן בזוהר פנחס (סולם תשל"ב), נראה כמתקשר לעניין הדין הקדוש שבמצה, כדאיתא בזוהר בא (סולם אות קס"ט), מאמר מצת דינא, שהוא דינא קדישא כדברי רשב"י שם. **עניין המזוזה הנקראת שומר** מתבאר בזוהר ואתחנן (סולם ע"ג-ע"ה, מאמר המזוזה). גם שם שד-י שבמזוזה, מלבד המפורש כאן בזוהר פנחס תשל"ב), מתבאר גם בזוהר ואתחנן (סולם אות ק"ח-ק"ט). **מקור ראשי התיבות**

בדברי הזוהר את המלה מצות, בכל זאת הוא עצמו לא גרס כדברי ההערה. כיון, שאע"פ שבפסוק על מצות ומרורים יאכלוהו כתוב מצות עם ו', עיקר חיוב אכילת מצה נלמד מן הפסוק בערב תאכלו מצת, בלא ו', ובלשון יחיד. ובזה ידויק לשון הזוהר כאן: מצות, מצת כתיב.]

שמירת מצה כשמירת המזוזה (פנחס, סולם

אות תשל"ב)

"ושמרתם את המצות" (בא, שמות י"ב י"ז). מצה אמאי אתקריאת מצה. אלא הכי תנינן, שד"י: בגין דאמר לעולמו די, דיאמר לצרותינו די. אוף הכי מצה, בגין דקא משדד דמברחת לכל סטרין בישין, ועביד קטטה בהו, כגוונא דשד"י דמזוזה, דמבריח לשדים ומזיקים דתרעא, אוף הכי איהי מברחת לון מכל משכני קדושה, ועביד מריבה וקטטה בהו. כד"א, מסה ומריבה. ע"ד כתיב מצה. והא מסה בסמך איהו. אלא תרגומו דמסה, איהו מצותא.

הסולם

מצה אמאי אתקריאת וכו': למה נקראת מצה. אלא כך למדנו, שד"י, פירוש, מי שאמר לעולמו די יאמר לצרותינו די. דהיינו שמבריח הדינים והצרות ממנו. אף מצה כך, משום שהיא מכריע ומכניע, דהיינו שמברחת לכל צדדים הרעים, ועושה מריבה בהם, כעין השם שד"י של המזוזה, שמבריח לשדים ומזיקים שבשער. אף כך מצה היא מבריחה אותם מכל משכנות הקדושה, ועושה מריבה וקטטה בהם, כמש"א "מסה ומריבה" (בשלה, שמות י"ז ז'). ע"כ כתוב השם מצה. שואל, והרי מסה היא עם סמך [שכתובה באות סמך], ולא עם צ'. ומשיב, אלא תרגומו של מסה, היא מצותא. ע"כ נקרא מצה, עם צ'. (פנחס, סולם אות תשל"ב).

[היינו, כעין הנלמד בגמ' מן הפסוק ושמרתם את המצות, לעניין מצה שמורה, מבאר הזוהר כאן את כוח המצה לשמירה מכל מיני מזיקים,

המלכות, פעמים הם שנ"ה ימים בשנה, ובזמן שהלבנה, שהיא המלכות, מאירה במילואה, עולים הימים שלה להיות שס"ה ימים, כשנת החמה שהיא ז"א, שהוא כחשבון משכו, חסר אחד. (תשז): משכו יומין עלאין וכו': משכו ימים עליונים, דז"א, לימים תחתונים דמלכות, שיהיו כולם אחד, בחבור אחד. ומי מושך אותם, היינו אלו העשר, של המלכות כשהיא בצד ימין, דהיינו בחסד. שכתוב בעשור. (פנחס, סולם אית תש"ו).

כעין דברי הזוהר כאן, איתא גם בזוהר חדש יתרו (אות ש"ו), וזה לשון הסולם: ימים יוצרו, לכלהו יומין עלאין: "ימים יוצרו" (תהלים קל"ט ט"ז), היינו כל הימים העליונים, שהם מדרגות ז"א, שהם כמספר משכו וקחו לכם, שמשכו הוא בגימטרייא שס"ו, שפירושו, משכו ימים העליונים להאיר לימים התחתונים, דהיינו למדרגות של המלכות, כי יש בשנה, שס"ה ימות החמה, עם רביע יום, ומקצת היום הוא ככולו, והם שס"ו, כחשבון משכו. דהיינו שס"ו מדרגות ז"א הנקרא שמש. ומי שמושך מהם, הוא מושך אור אל הלבנה, לקדש אותה. (ז"ח יתרו, סולם אות ש"ו).

[יש להתבונן בביאור הזוהר לצווי משכו וקחו לכם, שהוא מלשון המשכה וחיבור של ימים העליונים לימים שבמדרגות נמוכות יותר דהיינו לימים שלנו. עוד יש להתבונן שצווי זה של משכו אינו מפורש בדברי הקב"ה למשה, אלא רק בדיבור משה לכלל ישראל. עוד יש להתבונן בזמן המדובר שהוא תחילת חודש ניסן. היינו שדברי משה בחיבור הימים למדרגות עליונות, נועדו להכנת כלל ישראל למציאות החדשה שאחר יציאת מצרים וביטול כל אלוהיהם, וכן לצורך השגת המדרגות הגבוהות הכרוכות בלקיחתם לעם הנבחר ע"י הקב"ה לקבלת התורה.

עולם שנה נפש: כלומר, ששינוי עם ישראל מכל העמים הוא בכל ג' הבחינות עולם שנה נפש. שהם: מקום זמן והאדם עצמו. מקום, היינו יציאתם ממצרים לארץ ישראל. אדם, הוא מעלת

של שם זה שהוא שומר דלתות ישראל, נזכר בשער הכללים להאר"י פרק ד', וכן בפירוש זוהר הרקיע מהאר"י, על זוהר ואתחנן הנ"ל.

חלופי גרסאות: ידויק ל' הזוהר שמפרש שנקראת מצה כלשון התרגום וכו'. אמנם, המעין בתרגום עצמו על הפס' מסה ומריבה (שמות י"ז ז'), ימצא שהמילה מצותא היא תרגום של מריבה. וכן הוא תרגום כל ריב ומריבה שבתורה, ולא שהמילה מצה על שם מסה. בכל זה יובן הערת חלופי גרסאות כאן (פנחס תשל"ב), שעל כן לא גרס בתחילת המאמר אמאי אתקריאת מצה, אלא רק מצה אמאי, וכן אינו גורס את המילה מסה כלל. וכפי הנראה, ביאר את דברי הזוהר מסמיכות המילים מסה ומריבה, שנשמעים כאחד]

המשכת הארת ימי ניסן לכל ימות

השנה (פנחס, סולם אות תש"ו, ז"ח יתרו ש"ו)

"ויקרא משה לכל זקני ישראל ויאמר אליהם משכו וקחו לכם וגו' (בא, שמות י"ב כ"א) תא חזי, "כתיב משכו וקחו לכם צאן" וגו', משכו, מאי משכו. כמאן דמשיך מאתר אחרא, לאתר דא. משכו יומין עלאין לגבי יומין תתאין. יומין עלאין אינון שס"ו, כחושבן משכו. יומין תתאין, זמנין דאינון שני"ה, ובזמנא, דאתנהרא סיהרא באשלמותא, סליקו למהוי אינון יומין שס"ה, כחושבן משכו חסר חד. (תשז): משכו יומין עלאין לגבי יומין תתאין, למהוי כלהו כחדא בחבורא חדא. ומאן משיך לון. אינון עשר דלסטר ימינא, דכתיב בעשור.

הסולם

בוא וראה, כתוב, משכו וקחו לכם צאן וגו'. משכו, מהו משכו. ומשיב, שפירושו הוא, כמי שמושך ממקום אחר למקום זה. דהיינו, משכו ימים עליונים, שהם ספירות דז"א, לימים תחתונים, לספירות דמלכות. ימים עליונים דז"א הם שס"ו כחשבון משכו. דהיינו שנה דימות החמה, שהוא ז"א. ימים התחתונים של

דהיינו זמן, הוא תחילת זמן העולם כנ"ל בדברי הזוהר משכו וקחו לכם. נפש דהיינו אדם, הוא יציאת האדם לחירות מכל שעבודיו למלכי מצרים וליציה"ר. מלבד, שאפשר לומר, ר"ה למלכים, ומאן מלכי רבנן. כדאיתא בגמ' מסכת גיטין (דף ס"ב ע"א), וכן ישראל נקראו בני מלכים (מסכת שבת דף קכ"ח ע"א).

סיכום: עיקר העולה מכל המתבאר עד הנה הוא, שצווי זה של משכו וקחו, שהוא החיבור לימים עליונים, מכוון ונאמר לכל אדם ובכל זמן, ולכל אחד כפי מדרגתו ויכולתו. היינו שיש באפשרות לעשות כן, ולהשכיל במעלת כל יום בפני עצמו, כיצד הוא מתחבר לזמן גבוה יותר מזמנם של רוב בני העולם. שכפי התחדשות האורות העליונים בכל המדרגות בכל יום, כן מתחדש העולם בכל יום, וכן יכול כל אחד להתחדש בעצמו, כמ"ש בכל יום יהיו בעיניך כחדשים. שאין כדוגמת דבר זה אצל שום אומה מאומות העולם.

לקיחת אגודת אזוב ולקיחת ד' המינים

(בא, סולם אות ע"ז, קפ"ט)

"ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף וגו' (בא, שמות י"ב כ"ב) ורזא דמלה תנא, כתיב, ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות. אגודת אזוב למה. בגין לבערא רוח מסאבא מבינייהו, ולאחזאה בפתחייהו, בהני תלת דוכתי, מהימנותא שלימתא וכו'." (קפט): כד אתא קודשא בריך הוא למצרים, חמא דמא דההוא פסת, דהוה רשים על פתחא, ודמא דברית, היך הוו קיימין על פתחא, דכתיב, ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם וגו'. אזובא, הא אוקימנא דאיהו מעבר רוחין בישין, וכל סטר רוח בישא, מעבר באתערותא דיליה, בפורקנא עלאה דישראל.

איש הישראלי על שאר בחינות המדבר שבעולם. ברם, **שינוי הזמן** הוא המתחדש כאן. כלומר שיש באפשרות כל אחד מישראל [וכן הוא המחויב] להבין זאת ולחבר את זמן חייו לשורשו בספירות העליונות. שסגולת העושה כן היא לחוס על ביטול זמנו בכל הבלי העולם, ולמלא את תפקיד נשמתו בעוה"ז ביתר שלמות. אלא, שכפי הנראה מן הפסוקים, הזמן המסוגל לכך ביותר הוא ימי תחילת חודש ניסן. שלכאו' על כן הזהירם משה על משיכת ימים עליונים אלו, לכל ימות השנה, דווקא בזמן זה שהוא ראשון לחדשי השנה.

דצח"מ: עוד יש להתבונן בעניין זה, על פי דברי המשנה בתחילת מסכת ראש השנה, ארבעה ראשי שנים הם וכו'. שנראים כמכוונים כנגד ד' הבחינות דצח"מ [דומם, צומח, חי, מדבר]. א' ניסן, שהוא ראש השנה למלכים הנוגע לכתובת התאריך בשטרי מקרקעין, הוא כנגד דומם. א' אלול שהוא ר"ה למעשר בהמה, הוא כנגד חי. א' שבט או ט"ו בו, הוא בבחינת צומח. א' תשרי שבו כל באי עולם עוברים לפני הקב"ה כבני מרון, הוא כנגד מדבר.

התכללות עש"נ בדומם, ובחודש ניסן: אלא, שבא' ניסן שהוא בבחינת ראש השנה לדומם, כלולים גם בחינות עולם שנה ונפש. **עולם** דהיינו מקום, הוא בחינת יציאת ישראל מארץ מצרים, וכן היה גם כניסתם לארץ ישראל בחודש ניסן כמפורש בתחי' ספר יהושע (ד' י"ט, ובגמ' מסכת קידושין ל"ח ע"א). מלבד, שבריאית העולם עצמו נעשתה לכו"ע בחודש ניסן, כמפורש בשער הכוונות להאר"י (ענייני ראש השנה, אמצע דרוש א'). שרבי אליעזר דס"ל בתשרי נברא העולם, ורבי יהושע דס"ל בניסן, לא פליגי במציאות ח"ו, אלא אלו ואלו דא"ח, חד דיבר בבחי' מחשבה וחד בבחי' מעשה. בספר פע"ח (שער השופר פ"ה), הוסיף ביאור, כי יש עיבור ולידה. ובתשרי היה העיבור וכן אותיות תשרי הם ראשית, וכן אומר היום הרת עולם. ובניסן היתה הלידה, שצריך לכך ניסים ליציאה, וכן כל יצי"מ הוזכרה בלשון לידה כמ"ש ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמייך. **שנה**

הסולם

ורזא דמלה וכו': וסוד הדבר, למדנו, כתוב, "ולקחתם אגודת אזור וטבלתם בדם אשר בסף" וגו'. שואל, למה אגודת אזור. ומשיב, כדי לבער רוח הטומאה מביניהם, ולהראות על בתייהם, באלו ג' המקומות, את האמונה השלמה וכו'. (קפט): כד אתא קב"ה וכו': כאשר בא הקב"ה למצרים, ראה הדם של הפסח שהיה נרשם על הפתח, ודם הברית, איך היו עומדים על הפתח, שכתוב, ולקחתם אגודת אזור וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם וגו'. אזובא, בארונהו, שהוא מעביר רוחות רעות, וכל צד ריח רעה הוא מעביר בהתעוררות שלו, לגאולה העליונה של ישראל. (בא, סולם אות ע"ז, קפ"ט).

[המבואר בזוהר כאן הוא, שלקחת האזור עם סימן הדם על הפתח הייתה בסגולתו המיוחדת של עשב זה. כדאיתא גם בזוהר יתרו (סולם אות רע"ח), וזה לשונו: אמר רשב"י, אין עשב ועשב הנולד בארץ, שלא תהיה בו חכמה רבה, וכוח גדול בשמים. בוא וראה מן האזור. שבכל מקום שרצה הקב"ה לטהר את האדם, באזור הוא נטהר. מהו הטעם. משום שיתעורר כוחו של מעלה שנפקד עליו, כי כוח ההוא שנפקד עליו, כשמתעורר, הוא מבער את רוח הטומאה והאדם מטהר, עכ"ל.

תוספות זוהר: מחלוקת ר' יוסי ור' יצחק: יעוין בזוהר צו (סולם אות קע"ט-קפ"א), בפירוש הסולם את מחלוקת ר' יוסי ור' יצחק בביאור אגודת אזור. שלדברי ר' יוסי המילה ואגדתו או אגודת, רומז לג' מוחין דז"א המושפעים לספירת מלכות, ולדברי ר' יצחק, הכוונה היא לאגודת ג' הקוין של ספירת המלכות עצמה, שנוסדים בה על ידי ג' הקוין דז"א. שלכאור נראה כמחלוקת האם המדובר באוות ומוחין, או שהמדובר הוא בתיקון הכלים.

מקור המחלוקת: עוד נראה, שמקור מחלוקתם היא בביאור דברי רשב"י בזוהר מצורע (סולם אות י"ט), כדאיתא שם באות י"ז, שר' יצחק ור' יוסי היו

נמצאים לפני ר"ש [הוא שכיחי קמיה דר"ש], ופתח לבאר טהרת המצורע בעץ ושני תולעת ואזור. שהבא לטהר עוזרים אותו ואחר שנטהר וחזר בתשובה חוזר אליו כל מה שנסתלק ממנו והקב"ה ושכינתו חוזרים ושורים עליו, ומפרט שם את שורשם של עץ ארז ואזור בספירות העליונות, שהם בבחינת ת"ת ויסוד ההולכים יחד ונחשבים כאחד, ושניהם בסוד האות ו' דשם הוי"ה. כמבטא האות וי"ו בשני ווין אחת עליונה ואחת תחתונה וכו', עכת"ד.

אזור ואגודת אזור: ידויק לשון הזוהר בדברי רשב"י (מצורע אות י"ט), על טהרת המצורע, שאינו מזכיר אגודת אזור אלא אזור בלבד, כנזכר בפסוק (מצורע, ויקרא י"ד ד'): "ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות ועץ ארז ושני תולעת ואזור". לפי זה יובן מחלוקת ר' יוסי ור' יצחק בזוהר צו הנ"ל, בביאור פסוק אגודת אזור הנאמר בטהרת פסח מצרים, דהיינו, האם דברי רשב"י נאמרו גם על אגודת אזור, נוסף על מחלוקתם בביאור דברי רשב"י בב' אופנים: באורות דהיינו מוחין, או על תיקון הקוין דהיינו תיקון כלים.

גזרה שווה בגמ': נוסף על כל הנ"ל, עוד יש לעיין בגז"ש הנזכר בגמ' ובזוהר בין לקיחת לולב ומיניו באגדת אגד, לבין לקיחת אגודת אזור בטהרת פסח מצרים. וזה לשון הגמ' מסכת סוכה (דף י"א ע"ב): תניא, לולב בין אגוד בין שאינו אגוד כשר. רבי יהודה אומר אגוד כשר שאינו אגוד פסול. מאי טעמא דרבי יהודה יליף לקיחה לקיחה מאגודת אזור. כתיב התם **ולקחתם** אגדת אזור, וכתוב הכא **ולקחתם לכם** ביום הראשון. מה להלן באגודה אף כאן נמי באגודה. ורבנן לקיחה מלקיחה לא ילפינן, עכ"ל הגמ'. כעין רמז לכך אולי אפשר להבחין בפירוש הסולם זוהר צו (סולם אות ק"פ, הנ"ל), שכתב בזה"ל: ר' יצחק אומר, ואגדתו, הוא כמו שאתה אומר, ולקחתם לכם אגודת אזור וכו'. עכ"ל. שאין פסוק כזה ולא נאמר אלא ולקחתם אגודת אזור (בא, שמות י"ב כ"ב). על כרחך, או שהוא טעות ושגגת הדפוס, או שכוון בהוספת מלת לכם, לרמז על הגז"ש הנ"ל בגמ',

במעשינו. ויתחדש לנו הגאולה עפ"י המשפט וכו',
ומלקיחת אזוב בתחילה רוממנו הקב"ה עד **לקיחת**
הד' מינים שהם מדריגות רמות ונשגבות וכו',
 עכ"ל השפ"א.

יישוב המערכה: עיקר העולה מדברי ספר שם
 משמואל הנ"ל הוא, שעניין האזוב מרמז על
 מידת ההכנעה היתירה שהייתה נצרכת לטהרת
 בני ישראל גם בהיותם במצרים, כהכנה לקבלתם
 את האור הגדול שבתורה, דהיינו הכנת הכלים.
 אמנם עיקר העולה מדברי השפ"א הוא, שלקיחת
 אגודת האזוב, היא התחלת התעלות בני עד
 הגיעם ללקיחת ד' מינים כמבואר בגזירה שווה
 ולקחתם ולקחתם. דהיינו השגת המוחין מקטנות
 ועד גדלות. שלכאורה ב' עיקרים אלו, האם
 המדובר הוא בהכנת הכלים או בהארת המוחין,
 הם ב' השיטות הנ"ל בזוהר צו (סולם אות קפ"א),
 במחלוקת ר' יוסי ור' יצחק. שלר' יוסי המדובר
 בלקיחת אגודת אזוב הוא בג' מוחין חב"ד דז"א
 המושפעים אל ספי' מלכות. ולר' יצחק המדובר
 בלקיחת אגודת אזוב הוא בהכנת כלי ספי'
 המלכות ותיקונה בג' קוין. שהוא הכנת הכלים.
 שכלל שהכלים הנתקנים נמוכים יותר, כן תגדל
 הארת המוחין שלאחר מכן, כמבואר בסדר ערך
 הפכי שבין כלים לאורות. **עוד יש לומר** על פי דברי
 רשב"י בזוהר יתרו (סולם אות רע"ח הנ"ל), שיש
 לחלק בין סגולת עשב האזוב עצמו, לבין אגודת
 אזוב, שהוספת לשון אגודה קמ"ל או על הארת
 המוחין או על תיקון ג' קוין בכלים (כדברי הזוהר צו
 הנ"ל). אשר כן אפשר לדייק ולחלק גם בין סגולת
 עשב האזוב לעצמו, או כשהוא ביחד עם עץ ארז
 [כדברי הזוהר מצורע י"ט].

ליל הסדר מסוגל לנסים לישועות

וברכות (בא, סולם אות קי"ד-קט"ו)

"יודי בחצי הלילה" (בא, שמות י"ב כ"ט). **בעוד**
דהאי ליליא לא אתפלג, לא עביד
נימוסוי. מנא לן. מאברהם. דכתיב ויחלק
עליהם לילה, דאתפלג למעבד נימוסוי. אוף
הכא, משה אמר כחצות, כמפלג. דמשה ידע

בין ולקחתם לכם הנאמר בנטילת לולב, לבין
 ולקחתם אגודת אזוב הנאמר בטהרת הפסח.

שם משמואל: בספר שם משמואל (מהאדמו"ר
 מסאכאטשוב זצ"ל, פר' מצורע תרע"ג), כתב וז"ל:
 ולקח למיטהו וגו' עץ ארז ושני תולעת ואזוב. **ויש**
להבין למה בפסח מצרים הי' די באגודת אזוב, וכן
 בטהרה מטומאת המת, מה שאין כן בטהרת
 המצורע והבית המנוגע, שצריך גם עץ ארז ושני
 התולעת. **ויש לפרש**, שהמצורע שהייתה בו
 מתחילה גסות הרוח ונתנגע, אין בהבדלתו מחוץ
 למחנה שום כניעה והכנעה. שכל צערו שהוא
 רואה כל העולם בריוח והוא בצער, אין זה נחשב
 לכלום. על כן הוא צריך לטהרתו גם עץ ארז,
 כדפירש"י, שהחוטא שנתגאה כארז ישפיל עצמו
 כאזוב ותולעת. מה שאין כן במצרים, שלא הי'
 בהם העניין של גסות הרוח כלל אדרבה היו
 נכנעים ושפלים עד מאד, ובמדרש (שמו"ר פ' ב')
 מה הסנה שפל מכל האילנות שבעולם כך היו
 ישראל במצרים שפלים וירודים. וכן עניין טומאת
 מת שהוא עניין מרה שחורה וטמטום הלב להיפוך
 מגסות הרוח, אין להם עניין לעץ ארז ותולעת שני.
 ועל כן אין נצרך לטהרתם אלא אזוב בלבד. לרמז
 לעניין ההכנעה היתירה שתהיה לו טהרה כאזוב
 היינו כניעה הנרצית, עכ"ל השם משמואל.

שפת אמת: בספר שפת אמת (דברים, סוכות תרנ"ד,
 ד"ה ולקחתם) כתב וז"ל: ולקחתם לכם כו'.
 במדרש ובגמרא למדו לקיחה לקיחה גז"ש מן
 ולקחתם אגודת אזוב ע"ש במד' אמור. כי הנה
 ביציאת מצרים היו בני"ש שפלים כמ"ש את ערום
 וערי'. לכן כתיב ביד חזקה, שלא היינו ראויים
 לגאולה ונק' לחם עוני. ואח"כ כשזיכה הקב"ה
 אותנו בתורה ומצות נתעלו בני ישראל שיזכו אל
 הגאולה בכוח מעשיהם הטובים. לכן כתיב כאן
 ולקחתם לכם בזכותכם. עוד כתיב שם אגודת
 אזוב, ובמדרש, אעפ"י שאתם שפלים כאזוב וכו'.
 כי כן מדת הקב"ה עושה חסד לשפל ודל ומרומם
 אותו. עד שיוכל אח"כ בעצמו לזכות במעשיו
 לאותו מדריגה שהי' מקודם בחסדו בלבד. וכמו כן
 בגאולת מצרים רצה הקב"ה שאנחנו נברר

כעין דברי הזוהר כאן, איתא גם בזוהר לך לך (סולם אות שע"ג-שע"ה, מאמר לילה ופלגות לילה). ויש לעיין קצת בדין שנעשה באותה שעה על מצרים, וכן בדין שנעשה במלחמת אברהם, על אף שמחצות לילה והלאה היא תחילת הארת הפנים מצד החסד. כמבואר בזוהר לך לך (סולם אות שע"ז), וכן בזוהר תרומה (סולם אות פ"ד).

סגולת הזהירות מחמץ לשמירה מכל

רע (כי תצא, סולם אות קל"ד).

"רע" שמוזכר הוא רע"מ (כא, שמות י"ב מ"ב). רע"מ מהימנא, מאני דפסחא, בזמנא דשליט עליהו ליל שמורים, כלהו צריכים למהוי שמורים, ונטורים מחמץ ושאור בכל שהוא, וכל מאכלים ומשקים כלהו נטורין. ומאן דנטיר לון מחמץ ושאור, גופיה, איהו נטיר מיצה"ר לתתא, ונשמתא לעילא. ואתמר ביה, לא יגורך רע. בגין דהא אתעביד גופיה קדש, ונשמתיה קדש קדשים. ואתמר ביצר הרע וכל זר לא יאכל קדש, והזר הקרב יומת.

הסולם

רע"מ מהימנא מאני וכו': רע"מ, כלים של חג הפסח, בזמן ששולט עליהם ליל שמורים שהוא השכינה. כולם צריכים להיות שמורים, שיהיו שמורים מחמץ בשאור בכל שהוא, וכל המאכלים והמשקים צריכים להיות שמורים. ומי ששומר אותם מחמץ ושאור, גופו, הוא שמור מיצר הרע למטה, ונשמתו שמורה למעלה, ונאמר בה "לא יגורך רע", משום שגופו נעשה קדש, ונשמתו קדש קדשים. ונאמר ביצר הרע, וכל זר לא יאכל קדש. והזר הקרב יומת. (כי תצא, סולם אות קל"ד).

[הנשמר מחמץ שמור מיצה"ר: המפורש בזוהר כאן הוא, כעין המקור המפורסם בשם האר"י ז"ל (מובא בספר משנה ברורה סימן תמ"ז, באר היטב ס"ק א'), שכל הנשמר ממשוהו חמץ בפסח מובטח לו שלא יחטא כל השנה. ידויק לשון הזוהר, שמזכיר את שמירת הכלים והמאכלים, שבזה יובן

דלא יעביד נימוסוי עד דאתפלג. (קטו): והכי הוה, דלא עביד ליליא נימוסוי, עד דאתפלג, בפלגות בתראה. עבד נימוסוי, הה"ד ויהי בחצי הלילה. מאי בחצי. בפלגות בתראה, בזמנא דאיהי שלטא, ואשתכח האי זאת, למעבד נימוסין תדירא, וכל נימוסא דאתעביד בליליא, בפלגותא בתראה אתעביד.

הסולם

בעוד דהאי ליליא וכו': ובעוד שלילה הזה לא התחלק אינו עושה פעולותיו. מאין לנו, מאברהם. שכתוב, ויחלק עליהם לילה. שפירושו, שנחלק כדי לעשות פעולותיו. אף כאן, משה אמר כחצות, פירושו, כשיתחלק, הלילה, שמשוה ידע, שלא יעשה פעולותיו עד שיתחלק. (קטו): וכן היה, שלא עשה הלילה פעולותיו עד שנחלק. כי במחצה השניה של הלילה עשה פעולותיו. ז"ש ויהי בחצי הלילה. מהו בחצי. היינו במחצה השניה בזמן שהיא, המלכות, שולטת, ונמצאת תמיד זאת הזו, שהיא המלכות, לעשות פעולות. וכל פעולה שנעשתה בלילה, במחצית השניה נעשתה. (כא, סולם אות קי"ד-קט"ו)

[היינו שחצות לילה שאז הכה ה' כל בכור מצרים. היינו התחלקות המדרגה הנקראת לילה לעשיית אותה פעולה. ידויק לשון הזוהר בעוד דהאי ליליא [בעוד שהלילה הזה], שנראה כמרמז על כך שאע"פ שכל חצות לילה היא התחלקות המדרגה לפעולות שונות, עם כל זאת, המדובר כאן הוא בלילה הזה, דהיינו לילה המיוחד, כעין התחלקות הלילה אצל אברהם אבינו. שמלבד הנסים שביציאת מצרים שנעשו בלילה זה, כן נעשו בו ניסים רבים כמפורט בהגדה של פסח בפזמון ובכך ויהי בחצי הלילה. וכדאיתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק ל"ב), שברכות יצחק ליעקב היו בליל פסח, וזה לשונו: זה הלילה כל העולם אומרים בו הלל, ואוצרות טללים נפתחים בזה הלילה, עכ"ל. ועדיין חלקו משומר לניסים העת"ל, כמ"ש ליל שמורים.

זרוע וביצה שבקערת הסדר (תולדות קכ"ח-קכ"ט)

"ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח" וגו' (בא, שמות י"ב כ"ז). זוהר: "ורבקה אמרה אל יעקב בנה לאמר וגו', ועתה בני שמע בקולי וגו', לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים טובים וגו' (תולדות, בראשית כ"ז ו"ט). בההוא זמנא, ערב פסח הוה, ובעי יצר הרע לאתבערא ולשלטאה סיהרא. רזא דמהימנותא. ועל דא עבדת תרי תבשילין. (קכט): רבי יהודה אמר, רמז הכא, דזמינין בנוי דיעקב, לקרבא שני שעירים, חד ליי, וחד לעזאזל ביומא דכפורי. ובג"כ, קריבת שני גדיי עזים, חד בגין דרגא דלעילא, וחד בגין לכפיא דרגיה דעשו, דלא ישלוט עליה דיעקב, ועל דא שני גדיי עזים, ומתרוייהו טעים יצחק ואכיל.

הסולם

ועתה בני שמע בקולי, וגו': אותו זמן ערב פסח היה, ויצר הרע היה צריך להתבער מן העולם, והלבנה היתה צריכה לשלוט, שהיא סוד האמונה, דהיינו הנוקבא, ועל כן עשתה שני תבשילים. (קכט): רבי יהודה וכו': רבי יהודה אמר, מרמז כאן, שבניו של יעקב עתידים להקריב ביום הכפורים שני שעירים, אחד לה' ואחד לעזאזל, ועל כן הקריבה רבקה שני גדיי עזים, אחד בשביל המדרגה של מעלה, ואחד בשביל להכניע מדרגת עשו, שלא ישלוט על יעקב, ועל כן, היו שני גדיי עזים. ומשניהם טעים יצחק ואכל.

פירוש, כי שלמות המוחין הם התכללות הימין והשמאל על ידי קו אמצעי (כנ"ל דף נ"ב ד"ה פירוש) שאז החסדים שבימין כלולים מהארת החכמה שבשמאל. והארת החכמה שבשמאל כלולה מן החסדים שבימין, וה"ס ב' תבשילים, חכמה וחסדים, וההפרש בין ב' שבימין לב' שבשמאל, הוא רב. כי בימין נמצאים שניהם

גודל הזהירות בשניהם אצל כלל ישראל. ששמירה מעולה זו מרומזת במילים ליל שמורים, דהיינו שמירה מעולה בכל ענייני החג.

הנשמר מחמץ אינו נידון בר"ה: כעין דברי הזוהר כאן, איתא בזוהר תצוה (סולם אות ע"ז), סגולת אכילת המצה [ושמירתה מחמץ] לזכייה בדין ביום ראש השנה. וזה לשונו: ביומא דראש השנה דאיהו יומא דדינא, דלאו איהו, אלא לאינון דלא נטלי מיכלא דאסוותא וכו', בגין מיכלא אחרא דאיהו חמץ. סולם: ביום ר"ה, שהוא יום הדין, שאינו אלא לאלו שלא לקחו מאכל הרפואה, שהוא מצות, ועזבו את רפואת התורה בשביל מאכל האחר שהוא חמץ, העולה ומקטרג וכו', עכ"ל.

כעין דברי הזוהר כאן: אפשר להבין ולדייק גם מדברי הזוהר תצוה (סולם אות קל"ד), שמפרש את הפסוק (בא, שמות י"ב מ"ב): "הוא הלילה הזה לה' שמוקים לכל בני ישראל לדורותם". שלשון רבים שבמילה שמוקים סובב על ז"א ומלכות, דהיינו הקב"ה וכנסת ישראל, שעל ידי זה שבני מתקנים את עצמם ומבערים חמץ מביניהם, הם כנסיים ברשות הקדושה ונשמרים וכו'.

אגב אורחא: דברי הבאר היטב הנ"ל בשם האר"י ז"ל, אינם נמצאים בכל כתבי האר"י ז"ל, ונלאו המחברים מלחפשמם. אלא, מעין זה כתב בספר משנת חסידים (מתלמיד תלמידי האר"י), שהשומר ומחמיר בכל חומרות הפסח יועיל לנפשו מאד כל השנה.

חלופי גרסאות: בספר אור החמה הביא את דברי הרמ"ק על הזוהר כאן (דפו"י ח"ג דף רפ"ב ע"ב), שלא פירשם על פסח אלא על החובה לפרוש מכל מיני מאכלות אסורות ויין נסך וכו', יעו"ש. עוד יש גרסה המובאת בזוהר ע"פ הסולם כאן הערה נ', שלא גרסו מאני דפסחא אלא מארי דפסחא, היינו שאין המדובר מזהירות הכלים כלל. אמנם הרמ"ק הנ"ל גרס מאני פסחא, אך פירש שהכוונה על עם ישראל שנגאלו ממצרים, בסוד הגאולה מימין.]

הכינה ב' תבשילין, והם סוד חגיגה ופסח כמבואר בפירוש הסולם. מכאן, שיש מקום לומר שזבח פסח הנז' בפסוק מכוון או רומז לשניהם.]

הברכה שביקש פרעה (בשלח, סולם אות כ"ח-

כ"ט)

"ויקם פרעה לילה וגו' ויאמר קומו צאו מתוך עמי וגו', קחו כאשר דברתם ולכו וברכתם גם אותי". (בא, שמות י"ב ל'-ל"ב). זוהר: ויהי בשלח פרעה את העם, מה כתיב לעילא, ויקם פרעה לילה הוא וכל עבדיו וכו'. תא הזי כד חמא פרעה מותנא בביתיה בבנוי ובעבדיו, קם וזריז גרמיה, וקטיל אפרכין וסרכין, וכל דאמליכו ליה לסרבא בעמא עד דאורייתא אסהידת עליה דאיהו קם בליליא ממש. כמה דליליא קטל בוכרין ועבד נוקמין, הכי קם פרעה בארעא דמצרים, וקטל ועבד נוקמין בסרכוי, ואפרכוי, ואמרכלוי, ובכל אינון רברבין הה"ד ויקם פרעה לילה, דקם לקטלא ולשיצאה. (כט) אורחוי דכלבא, כד מחיין ליה באבנא, איהו אתי ונשיך לחבריה, כך פרעה, לבתר איהו הוה אזיל בשוקי, והוה מכריז ואמר, קומו צאו מתוך עמי, אתון קטלתון לכל בני מתא, אתון קטלתון סרכי ואפרכי וכל בני ביתי, הה"ד ויקרא למשה ולאהרן לילה. כיון דבידכון הוה כלא, "וברכתם גם אותי", דלא תקטלון לי. ולבתר איהו בגרמיה אוזיף לון, ואפיק לון מארעא, הה"ד ויהי בשלח פרעה את העם וגו'.

הסולם

ויהי בשלח פרעה את העם: מה כתוב למעלה, ויקם פרעה לילה וגו'. בוא וראה כשראה פרעה את המות בביתו ובבנוי ובעבדיו, קם וזריז עצמו והרג את השרים והמושלים, וכל שיעצו לו למאן לשלוח את העם, עד שהתורה העידה עליו, שהוא קם בלילה ממש. דהיינו בדיני הנוקבא הנקראת לילה. כמו הלילה, שהוא הנוקבא, הרג בכורות ועשה נקמות, כך

בקדושה והם סוד פסח וחגיגה הנקרבים בפסח שהוא סוד קו הימין. שאפילו הארת השמאל שה"ס פסח הוא ג"כ בקדושה. אבל בשמאל רק החסדים שבימין הם בקדושה, אבל הארת השמאל הוא ניתן לס"א, שבזה מכניעים את הס"א, וה"ס ב' השעירים חטאת ועזאזל, שביום הכפורים, אשר רק החסדים שבימין, שה"ס שעיר החטאת הוא בקדושה, אבל הארת השמאל אינו בקדושה שהוא השעיר לעזאזל וכו', עכ"ל הסולם. (תולדות, סולם אות קכ"ח-קכ"ט).

[פסוק ואמרתם זבח פסח, נזכר בהגדה של פסח, מדברי רבן גמליאל במשנה מסכת פסחים (פרק י' ה', גמ' דף קט"ז ע"ב), כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו ואלו הן פסח מצה ומרור. פסח על שום שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים שנאמר ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח וגו'. עכ"ל.

זרוע וביצה שבקערת הסדר: לכאורה על פי דברי הזוהר הנ"ל, אפשר להבין במילים זבח פסח, שהם רומזים לבשר ב' הקרבנות הנאכלים בליל הסדר שהם, בשר קרבן חגיגה ובשר קרבן הפסח. שהם שני התבשילים שהכינה רבקה, וכן נפסק בשולחן ערוך הלכות פסח (סימן תע"ג סעיף ד'): מביאין לפני בעל הבית קערה שיש בה שלוש מצות וכו', ושני תבשילין אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה, ונהגו בבשר וביצה, שהם הזרוע והביצה שבקערת ליל הסדר. שהזרוע לזכר קרבן פסח, והביצה לזכר קרבן חגיגה.

מן הזבחים ומן הפסחים: עוד כתב במשנה ברורה (שם ס"ק ע"ב), בשם המרדכי, שצריך לומר "ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים". שהרי תחילה אוכלים מבשר החגיגה דהיינו הזבח, אבל הפסח נאכל על השובע [וכן הוא בנוסח ברכת אשר גאלנו וגאל את אבותינו שבהגדה, לאחר אמירת חצי ראשון של ההלל].

סיכום: היינו שמלבד הנזכר בשו"ע שהם ב' תבשילין, עוד מפורש שהם זבח ופסח. שלכאורה כן מפורש בדברי הזוהר הנ"ל, שרבקה

להבין את בקשת פרעה, שאחר שכלו כל תקוותיו, ביקש את ברכת ה'.

באופן אחר נראה לומר, שבקשת פרעה אינה אלא כבקשת המן מאסתר, כמ"ש (אסתר ז ז): "והמלך קם בחמתו ממשטה היין אל גינת הביתן והמן עמד לבקש על נפשו מאסתר המלכה". שעל כן תרגמו אונקלוס ויונב"ע, שפרעה ביקש שיתפללו עליו שלא ימות.

עוד נראה מהזכרת התורה את בקשת פרעה, שבאה ללמדנו את התנהגות צורת כל קליפה, טרם שהיא עוברת מן העולם. שכפי המפורש בפסוק (שמות י"א ה'), "ומת כל בכור בארץ מצרים מבכור פרעה" וגו', הרי שמלכתחילה לא נגזר עליו שימות. כדפירש"י: מבכור פרעה עד בכור השפחה - כל הפחותים מבכור פרעה וחשובים מבכור השפחה היו בכלל, עכ"ל רש"י. מכאן, היינו מכתיבת התורה את כל זאת, משמע שלכל הפחות יש לכל אחד להבין את הדברים.]

אמירת הלל בניגון יפה (פנחס, סולם אות קצ"ב)

[תחילת מאמר זה בזוהר, הוא ביאור רשב"י ללשונות שבתהלים, למנצח הודו רננו צדיקים הללו נגון מזמור שיר וברכה]:
 זוהר: מזמור, ביה ר"ז, וביה מו"ם. מסטרא דזמר דאורייתא וזמר דצלותא. זמר מסטרא אחרא, איהי מו"ם ז"ר. זמרא בביתא, חרבא בביתא. נדה שפחה בת עכו"ם זונה. ודא אתוון מזמור"ר. נגו"ן, תמן ג"ן. הכי שפירו דנגונא, ביה הלל. כגון ליל שמורים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים וכו'.

הסולם

מזמור ביה ר"ז וכו': ומפרש. מזמור, שהוא גבורה, בו אותיות ר"ז וכו' אותיות מו"ם, מצד זמר של תורה וזמר של תפלה. כי קו השמאל כששולט בפני עצמו נהפך אור אל ר"ז שהוא אחורים של אור. וע"כ וכו' מו"ם שיש בו אחיזה לחיצונים. וכ"ז מצר הקדושה.

קם פרעה בארץ מצרים והרג ועשה נקמות בשליטיו ושריו ופקידיו ובכל מיני השרים. ז"ש ויקם פרעה לילה, שקם להרוג ולהשחית. (כט): אורחוי דכלבא וכו': מדרך הכלב, כשמכים אותו באבן, הוא בא ונושך את חבירו. כך עשה פרעה. אחר כך היה הולך בשוקים והיה מכריז ואמר, קומו צאו מתוך עמי, אתם הרגתם לכל בני העיר, אתם הרגתם המושלים והשרים וכל בני ביתי. ז"ש, ויקרא למשה ואהרן לילה. כיון שעל ידכם היה הכל. וברכתם גם אותי, שלא תהרגו אותי. ואח"כ הוא בעצמו ליווה אותם והוציאם מארץ. ז"ש, ויהי בשלח פרעה וגו'. (בשלח, סולם אות כ"ח-כ"ט)

[יש להתבונן בבקשה זו של פרעה, שלאחר שהוכה ונכנע ביקש ברכה ממשה ואהרן כמ"ש (בא, שמות י"ב ל"ב): "וברכתם גם אותי". עוד יש להתבונן בביאור בקשה זו, שאינה מתפרשת ככל לשון ברכה שבתורה אלא, כמבואר בזוהר כאן שביקש שיתפללו עליו שלא ימות, וכן תרגמו אונקלוס ויונב"ע. מה שאין כן בבקשת יעקב מהמלאך שרו של עשו, שאמר לו "לא אשלחך כי אם ברכתני" (וישלח, בראשית ל"ב כ"ז), שם תרגמו לשון ברכה כפשוטו של מקרא.]

נראה לבאר הדברים ע"פ דברי בעל הסולם בספר **אור הבהיר** ערך מצוה אחת (הוצ' ברנדזין דף מ"ז אמצע טור א'), ששורש האמונה נמצא בלב כל אדם מעצם בריאתו, אלא, שלעיתים רבות היא אינה מתגלית אלא כשכלו כל הקיצין. שכמו כן אפשר להבין גם כאן אצל פרעה. **וזה לשון ספר אור הבהיר:** כי יש ודאי הכנה באדם המכשרתו להתכלית, דאל"כ ודאי לא היה מוצלח כלל אליה. והנה הכנה זו נקראת אמונה. דאע"פ דלית מחשבה תפיסא ביה כלל, מכל מקום מפעמת האמונה בלב האדם שיש משגיח עליון כל יכול שלעיתים הוא פונה אליו בכל הווייתו, כמו שכתוב גנבא אפומא דמחתרתא רחמנא קריא [גם גנב בפי המחותרת קורא לה]. וכן אנו מוצאים, שגם האדם החפשי ביותר בדעותיו, מתעורר פעם בעת צרה, ופונה למשגיח העליון וכו', עכ"ל. בזה אפשר

אתו ר' חייא ור' יוסי, אשתטחו קמיה [דרכי שמעון], ונשקו ידוי. ובכו ואמרו, גליפין עלאין ותתאין, זקפן רישא בגינך, עבד קודשא בריך הוא ירושלים לתתא, כגוונא דלעילא. עבד שורי קרתא קדישא ותרעוי. מאן דעייל, לא עייל, עד דיפתחון תרעין. מאן דסליק, לא סליק, עד דיתתקנון דרגין דשורי מאן יכיל למפתח תרעין דקרתא קדישא, ומאן יכיל לאתקנא דרגין דשורי, דא רשב"י, דאיהו פתח תרעין דרזי דחכמתא, ואיהו אתקין דרגין עלאין, וכתוב יראה כל זכורך את פני האדון יי'. מאן פני האדון יי', דא רשב"י, דמאן דאיהו דכורא מן דכרניא, בעי לאתחזאה קמיה.

הסולם

באו ר' חייא ור' יוסי והשתטחו לפניו [לפני רשב"י, כדלעיל בא אות ק"ב], ונשקו ידוי ובכו, ואמרו, צורות העליונים והתחתונים מרימים ראשם בזכותך, עשה הקב"ה ירושלים של מטה, שהוא המלכות, כעין ירושלים של מעלה, שהיא בינה. ועשה החומות של העיר הקדושה ושעריה. מי שנכנס אינו נכנס עד שיפתחו לו השערים. מי שעולה אינו עולה עד שיתקנו המדרגות אל החומות. מי יכול לפתוח את שערי העיר הקדושה. ומי יכול לתקן המדרגות אל החומות, זהו ר' שמעון בן יוחאי, שהוא פותח השערים של סודות החכמה, והוא מתקן את מדרגות העליונות. וכתוב, "יראה כל זכורך את פני האדון ה'". מי הוא פני האדון ה', זהו רשב"י, שמי שהוא זכר מן הזכרונות. כלומר, שהוא בחינת זכר ממוחין העליונים הנקראים זכרונות, שהם מוחין דאו"א, צריך להראות לפניו. (בא, סולם אות קכ"ז)

[דברי הזוהר כאן, שקורא על רשב"י את הפס' "פני האדון ה'", מפורסמים בכ"כ ספרים כדלהלן. ונראה לבארם במקצת על פי דברי רע"מ זוהר בהר (סולם אות פ'), דלקמן, שמבאר מהי מדרגת אדון ועבד, וכיצד זוכה העבד להיות ולהיקרא בשם אדון.

ומזמור מזמור דסטרא אחרא, הוא אותיות מום זר, וע"כ אמרו, זמר בבית חורבן בבית. והיא בחינת נדה שפחה בת עכו"ם זונה. וזה הוא אותיות מזמור. דהיינו ר"ז מום. נגון שהוא חסד, שם אותיות גן, שהוא מלכות, וכך הוא היופי של הניגון, שבו הלל, כמו ההלל, שבלייל שמורים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים. כלומר, לא כל ניגון הוא חסד, אלא רק היופי של הניגון מטה כלפי חסד, שהוא סוד ההלל של יציאת מצרים, שהוא נוטה לחסד וכו', עכ"ל. (פנחס, סולם אות קצ"ב).

[לכאורה מדברי הזוהר כאן משמע מקור לאמירת הלל בניגון, שבכדי להטותו לחסד עוד יש להדר אחר ניגון יפה, כלשון הזוהר "בשפירו דנגונא". עוד ידויק לשון הזוהר שאומר, כמו הלל שבלייל שמורים. משמע, שמהלל זה יש ללמוד לכל אמירת הלל.

כעין דברי הזוהר כאן, בעניין אמירת הלל בלייל פסח מפורש בהרחבה בזוהר אמור (סולם אות קל"ח-קל"ט, קמ"ז), מאמר הלל בימי פסח. אלא, שהתוספת שבדברי הזוהר כאן היא, באופן אמירת ההלל, והטייתו לחסד על ידי ניגון יפה.

עוד נראה לבאר ע"פ דברי הזוהר כאן, את לשון הזוהר אמור (סולם אות קמ"ז), וזה לשון הסולם: א"ר יצחק. שמחה ושירה עתידים ישראל לשבח להקב"ה, כאותו השבח שמשבחים ישראל בליל פסח. שכנסת ישראל, שה"ס לילה, מתקדשת בקדושת המלך. זה שנאמר (ישעיה ל' כ"ט): "השיר יהיה לכם כליל התקדש חג". כליל התקדש חג דייקא, הוא במדויק. דהיינו כאותה מדרגה שבלייל פסח, עכ"ל. שלכאורה נראה בדברי הזוהר ליל דייקא, שרומז לזוהר הנ"ל (פנחס קצ"ב). ששם מבואר שיר החג דהיינו הלל שבבחינת ליל שמורים.]

האדון ה' דא רשב"י, התקשרות לצדיקי

הדור (בא, סולם אות קכ"ז)

"שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ה'" (כי תשא, שמות ל"ד כ"ג).

עמו יעלה אותם למעלה. וזה העניין שאמרו רז"ל (ראש השנה טז, ב) חייב אדם להקביל פני רבו ברגל היינו, שבחי הרגליים יהיה להם ג"כ עלייה ולמפרע הוא גובה, להגביה למעלה כל התורה ומצוות שנשאר למטה וכו', עכ"ל.

כן מובאים דברי הזוהר הנ"ל **בספר אמרי אמת** (מהאדמו"ר הרא"מ מגור זצוק"ל), פרשת וילך, וזה לשונו: בפרשת הקהל את העם, במועד שנת השמיטה בחג הסוכות וגוי' הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגוי'. כי בא זמן אור שמאסף, ואז הכל מתעלה וכו', וביהדות אפי' שלא לשמה אינו נאבד, כי בבוא כל ישראל לראות את פני ה"א וגוי' הקהל וגוי' ויראו את ה' אלקיכם וגוי' ובניהם וגוי' ולמדו ליראה את ה"א, ואיתא בזוה"ק יראה כל זכורך את פני האדון ה' מאן פני האדון ה', דא רשב"י. שישנם כאלו נפשות גדולות, נשמות, שבזכותם מתקיים ויראו את ה' אלקים וכו', עכ"ל.]

ביאור האר"י לפר' קדש לי כל בכור

ביאור פרשת קדש, והיה כי יביאך, מהאר"י ז"ל (שער הפסוקים פרשת בא), וזה לשונו:

יש לתמוה מאוד בפרשה זו, כי הנה השי"ת ציווהו, קדש לי כל בכור, ומרע"ה הניח מלצות את ישראל על מצוה זו בזאת הפרשה, וציום מצוה אחרת, כמש"ה ויאמר משה אל העם זכור את היום אשר יצאתם ממצרים וכו'. ואח"כ חזר בפרשת והיה כי יביאך, וצוום והעברת כל פטר רחם וכו'.

אבל הענין הוא, כמו שנתבאר לעיל בפסוק ויקם מלך חדש, כי הערב רב הם ניצוצות נשמות השחתת אדם הראשון, באותם ק"ל שנה, ולא היו נתקנים עדיין, ולהיותם מבחי' הדעת שביסוד דאבא, שהוא משה ע"ה, השתדל מאד לתקן אותם, ולהוציאם ממצרים, כנזכר שם באורך,

והנה השי"ת צוהו, קדש לי כל בכר בבני ישראל, להיות גם הם מבחי' הדעת העליון, הנקרא

כעין דברי הזוהר כאן, איתא בזוהר בהר (סולם אות פ), וזה לשונו: וכן למדנו, כי כל העבודות והדברים הנעשים בכל העולמות כולם, היא המלכות עושה ועובדת. ומשום זה היא, המלכות נקראת אדון, כי משום שהיא בבחינת עבד לעבוד ולהמשיך חיות ושפע לכל העולמות כולם, על כן נקראת אדון כל הארץ, והאדם המתעטר בסוד הזה, בבחינת עבד שבמלכות, להיות עבד בעבודת אדונו, הוא עולה ומתעטר להיות במדרגה זו, של עבד, ונקרא גם כן אדון. כי הוא מברך בכל אלו העבודות שלו, את עולם הזה, שהוא מלכות, ומקיים אותה. ועל כן נקרא אדון גם הוא, עכ"ל הסולם. לפי זה אפשר להבין במקצת מה שקראו ר' חייא ור' יוסי על רשב"י את פני האדון ה', דא רשב"י.

תוספת ביאור: לדברי הזוהר בא הנ"ל, נמצא בהקדמת ספר הזוהר (סולם סוף אות י"ז ד"ה בשעתא, וז"ש), שם מבאר את מדרגת ארון הברית שהיא ספי' המלכות, שבעת שהיא עולה לבחי' אמא עלאה, נקראת בשם אדון. בסוד הפסוק (יהושע ג' י"א): "הנה ארון הברית אדון כל הארץ". שבפסוק זה נזכרים אלו ב' המדרגות. ששם אדון הוא על שאינה נקראת אז בשם אדנות, אדנ-י, שהוא בחי' נקבה, אלא בשם אדון שהוא זכר. וז"ש הזוהר, שנקראת כן בשעה שכל הזכרים בישראל מתראים לפניו ומקבלים ממנה, ודא אקרי אדון, עכת"ד. על פי זה יובנו דברי הזוהר הנ"ל, סוף סעיף קכ"ו.

חסידות: בספרי החסידות מובאים דברי הזוהר כאן (בא קכ"ו), ומתבארים בכמה אופנים: **בספר תפארת שלמה** (מראדומסק), מועדים, שמיני עצרת, כתב וז"ל: וזהו עניין "יראה כל זכורך", שהם כל ההשפעות ע"י מצות עליית הרגל, כנדרש בגמ', כדרך שבא לראות כך בא ליראות בבהמ"ק. וגורם היחוד למעלה ולהוריד השפע טובה וברכה לכנסת ישראל. וזה דאיתא בזוה"ק: את פני האדון זה רשב"י. כי גם ע"י ההתקשרות לצדיק הדור יכול ג"כ להיות עליה לכל התורה ומצוות שלא נעשו בדחילו ורחימו ולא פרחו לעילא. וע"י ההתחברות

הוציא ה' אתכם, ולא אמר את ישראל, וכיון שהוא כן, ולא יאכל חמץ, לא אתם ולא בני ישראל: והנה על ידי כן נתאמת בלב הערב רב, שהקב"ה אוהב אותם,

ואחר שפייסם בדברים אלו, אז התחיל **להתנצל** להם על העתיד, והוא מצות הבכור כנז"ל. וז"ש, **היום אתם יוצאים בחדש האביב**, והוא הקדמה על העתיד, כלומר הרי נתתי לכם ולישראל מצוה אחת, ששניכם שוים בה לסיבה הנז"ל. ועתה אני רוצה לצוות לישראל מצווה פרטיית, שאין לכם חלק בה, ולא מחוסר רב אהבתו יתברך אתכם, כי הרי במצוה ראשונה השוה אתכם כנזכר. רק הטעם הוא, לפי שאין עליכם חיוב מצוה זאת, מן הטעם שנבאר,

והוא, כי הרי אתם הערב רב יוצאים היום, ולא בחצות לילה כדרך ישראל שיצאו בחצות הלילה, כמש"ה (שם י"ב ל') ויקם פרעה לילה, בעבור מכת בכורות המצריים, וכנגד זה נתחייבו ישראל להקדיש בכוריהם, שגרמו להם יציאתם בלילה, בעת מכת בכורות. אבל אתם יוצאים היום, ולא בלילה, אתם פטורים ממצוה זו שנאמר עתה אח"כ.

ואחר שפייסם בדברים, אז החזיר פניו כנגד ישראל, ודבר עמהם בלשון יחיד, כי ישראל גוי אחד הם בארץ. וז"ש, כי יביאך, בלשון יחיד נאמרה כל זו הפרשה:

ואמר להם, הנה כבר צויתי לערב רב על מצות חמץ, ועתה אני מצוה גם אתכם על המצוה הזאת ג"כ. והסיבה שלא דברתי עמהם ועמכם ביחד הוא, לפי שאין הטעמים שוים בשניכם, כי טעם שלהם הוא כנ"ל, כי בחזק יד. אבל הטעם שלכם הוא בלשון אחר, והגדת לבנך וגו', בעבור זה עשה ה' לי, ולא לערב רב, כי הם לא היו משועבדים כמוני, ולכן בי תלוי יציאת מצרים, כמש"ה בצאתי ממצרים.

ואחר אשר השווה לשניהם במצוה זאת, ונתפייסו כלם, אז אמר המצוה של קדש לי כל בכור

בכור, ושם מגיע פגם חטא של השחתת הזרע כנודע. ולכן בני ישראל שהיו מתוקנים כבר מעון הזה, קדש לי כל בכור שלהם, אבל לא בכורות הערב רב, שעדיין אינם נתקנים, ואינם ראויים למצוה זאת:

ומרעה ראה, והנה אם עתה שהוא התחלת נתינתו יתברך לישראל את המצות, וזו ראשונה מכלם, אחר מצות פסח וחג המצות, אם היה תיכף אומר להם מצוה זאת, ויהיו הערב רב שומעים קדש לי כל בכור בבני ישראל, ולא בערב רב, היו פורקים עול, וחוזרים לסורם. ובפרט, כי עדיין לא יצאו ישראל ממצרים, כי הרי כתיב (שמות י"ג י"ז) ולא נחם אלקים וגו', כי קרוב הוא, כי אמר אלקים פן ינחם העם, שהם הערב רב, ושבבו מצרימה, ומכ"ש עתה שעדיין היו בבתיהם, וכמו שמצינו שבראותם עמוד הענן נוסע לפני ישראל, ולא לפני הערב רב, אמרו (שם ל"ב א') קום עשה לנו אלקים אשר ילכו לפנינו, כנזכר בזה"ק.

ולכן, בהיות רצון מרעה להכניסם תחת כנפי השכינה, ולא יבעטו ח"ו בהקב"ה, לכן התחיל להם במצות זכור את היום הזה אשר יצאתם מארץ מצרים, והיא מצוה כוללת לישראל ולהם, **ולכן כתיב ויאמר משה אל העם, שהם הערב רב**, ולכן אמר בלשון רבים, אשר יצאתם היום, היום אתם יוצאים. אמנם אמר מבית עבדים, כלומר יצאתם ממצרים הנקרא בית עבדים, ע"ש ישראל שנשתעבדו שם, אבל אתם לא נשתעבדתם שם, ולכן לא אמר הכתוב מהיות עבדים, אלא מבית עבדים:

[הגהה אמר שמואל: גם עמ"ש חז"ל, שהמצריים נקראים עבדים, להיותם בני חם, הנקרא עבד, ואתי שפיר, כנלע"ז:]

גם רמז באמרו **כי בחזק יד וכו'**, כי כל צורך חוזק יד לא היה בעבור ישראל, אלא בעבורם, וכמש"ה (שם ט' י"ז) ולמען ספר שמי בכל הארץ. ולולי חזק ידו יתברך, לא היה מניחם פרעה לצאת. אבל לישראל לבדם, לא היה מקפיד פרעה כ"כ, ולא היה צריך ליד חזקה ההוא. וזש"ה, **כי בחזק יד**

סוגי כוחות הקיימים בבריאה. האחד הוא כח האיכות, שהוא כוח הפרט האיכותי, שאינו נמדד במספר או בכמות אלא באיכותו בלבד. כגון הנזכר בפסוק "אריה שאג מי לא ירא" (עמוס ג' ח'), ששאגת אריה בודד, די בה כדי להחריד את כל העיר. כוח השני הוא, כוח הכמות. שאינו נמדד בכוחו ובאיכותו של כל פרט, כיון שאלו אינם מצויים בו כלל וכלל. אמנם עיקרו של כוח זה הוא בכמותו המספרית, שבהצטרפותם יחד של אותו סוג לכדי שיעור גדול, הוא עיקר הכוח שבידם. ברם את מטרת כוח הכמותי הזה, יש להבין כנשיאת כלים עבור הקדושה כמבואר בהרחבה בהק' לתע"ס אות כ"ב. עוד יש להבין, כי רק באופן זה של כוח כמותי דהיינו שאין בכל אחד אלא פחות מכשיעור המטמא, יכולים כל אלה לסייע לקדושה. שעל כן גם פרנסתם מן הקדושה אינה אלא בפחות מכשיעור, כדלקמן.

משל האריה והארבה: ואסביר לך, על דרך שאנו מוצאים, כח האיכותי בגבורה. כמו באריות ונמרים. אשר מרוב האיכות שבכח גבורתם, שום אדם לא ילחם בהם. ולעומתם, אנו מוצאים כח וגבורה, בלי איכות של כלום, אלא בכמות לבד, כמו הזבובים. שלגודל הריבוי שבהם, שום אדם לא ילחם עמהם, וטיילים האלו, בני חורין המה בביתו של אדם, ועל שלחנו הערוך, והאדם מרגיש את עצמו חלש לנגדם. משא"כ, לעומת זבובי השדה, ושרצים, וכדומה, מאורחים בלתי קרואים, הגם שכחם יהיה ביתר איכות מזבובים הביתים, לא ישקוט האדם, ולא ינוח, עד כלה יגרש אותם מרשותו. והוא, מפני שהטבע לא הנחיל להם כח הריבוי, כמו לזבובים. על פי זה יובן, אשר בהכרח, מחוייב להמצא המון גדול מאד, על כל צדיק וצדיק, עדי שיפעלו בו את נטיותיהם הגסות, בכח הריבוי שבהם, משום שאין להם איכות של כלום, והבן היטב, ואכמ"ל עוד. עכ"ל בעל הסולם (הק' לתע"ס אות כ"ב)

[אגב הגדרת כוח הכמותי שאין בשיעור כוחו האיכותי שום שיעור, יובנו דברי הזוהר ופירוש הסולם, בענין פרנסת הקדושה את הסטרא אחרא, על ידי

וגו', לישראל לבדם בלשון יחיד. והיה כי יביאך, והעברת כל פטר רחם, ויהי כי הקשה פרעה לשלחנו וגו'. וטעם זה לא שייך אלא בכח, היוצאים בחצות לילה, בעת הריגת בכורי מצרים, משא"כ בערב רב שיצאו אח"כ ביום כנז"ל:

והנה טעם למה נתן מצות אכילת מצה גם לערב רב, מה שלא עשה כן במצות הבכור, הטעם הוא במה שהודעתך, בפסוק ויקם מלך חדש, כי הערב רב הם בסוד דעת העליון שבבינה, ובחי המצה שמורה היא במלכות של הבינה, והיא הנקראת ד' רבתי דאחד כנודע. והנה גם שם דעתן של נשים קלה, בגימטריא קל"ה כמנין מצה, ולכן נצטוו גם הם במצות המצה: עכ"ל האריז"ל.

[אולי אפשר להוסיף כי מרע"ה רצה בעת יציאת מצרים לתקן לגמרי חטא אדה"ר. והערב רב שנצטרפו לבני"ה על ידי התעוררות הניצוץ קדוש שהיה בם. מה שלא היה אצל שאר המצרים שלא נצטרפו עימם. וזהו שכתוב וינצלו את מצרים שעשאוה כמצולה שאין בה דגים היינו שהעלו משם כל הניצוצות.

בזה יובן התנצלות משה אליהם כנ"ל, וכן כל מה שאמר להם בכדי לפייסם. היינו, משום שהניצוץ הקדוש שהיה בם הועיל רק לעוררם לשוב למחנה ישראל, ולא עד כדי להעמידם בניסיון. ופשוט הוא שככל שהניצוץ קטן יותר כן יכולה כל רוח קטנה לכבותו. מה שאין כן כאשר פנימיות האדם בוער בלהב אש אזי הוא מסוגל לעמוד גם בביטוש ובתוכחה וכו'. ומכאן נלמד שלא לרחק אף אדם מישראל ועד שיתגדל הניצוץ שבקרבו יש להאכילו רק במידה המתאימה לקטנותו]

משל האריה והארבה

[הקדמה לספר פנים מאירות ומסבירות אות כ"ב]

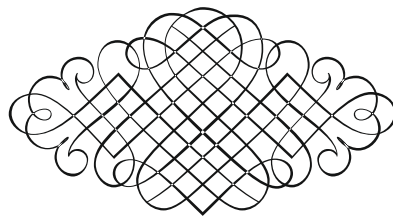
משל כוח הכמות וכוח האיכות, הנקרא משל האריה והארבה [כן קרא האדמו"ר הרשב"ב זצ"ל למשל זה], הוא משל בעל הסולם לבאר ב'

להביא נטיותיהם הקטנטנות בלבכם, על מנת שיוכלו לתקנם ולהעלותם בכוח עבודתם המתוקנת.

הנמשל: כוח היהודי ביחס לאומות העלם, וכמו כן כוח הצדיקים ביחס לשאר אנשי כל דור, אינו נמדד בכוח כמותי אלא בכוח איכותי שהוא ככוח האריה לעומת כוח הארבה. שבזה יובן מיעוט הצדיקים בכל דור כדברי רז"ל, ראה הצדיקים שהמה מועטים, עמד ושתלן בכל דור ודור (גמ' מסכת יומא דף ל"ח עמוד ב). **עוד יובנו בזה**, דברי הגמ', שכל הכופר בעבודה זרה נקרא יהודי (גמ' מסכת מגילה דף י"ג ע"א). שהכפירה בה היא עמידת כוח האיכותי מול כוחם הכמותי של רוב רובם של בני העולם. שכן היא גם עמידת הצדיקים בכוחם האיכותי מול כוחם הכמותי של כל בני הדור. **עוד נראה לומר** בדרך רמז, שעם ישראל נקראים יהודים על שם יהודה. כמ"ש "גור אריה יהודה, כרע רבץ כאריה וכלביא מי יקימנו" (ויחי, בראשית מ"ט ט). וכן מצינו בברכות בלעם, שהשווה כל בני ישראל בשם זה, כדכתיב "כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו" (בלק, במדבר כ"ד ט). וכן איתא בזוהר שהתגברות עם ישראל ועמידתם בדתם ומנהגיהם כנגד כל פיתוי ולחץ אומות העולם עובדי עבודה זרה, היא כגבורת אריה ולביא, כמ"ש גור אריה וכו'. (זוהר ויחי, סולם אות תקע"ז-תקע"ט). היינו כנ"ל שכוחו של כל יהודי משול לכוחו של אריה.

נתינת חלק לס"א בגודל של פחות מכשיעור. כמבואר בזוהר פרשת פקודי בענין שיעור אחת של עגל, שאנו נותנים בתפילין, שהוא כנתינת חלק קטן לס"א על מנת שלא יקטרג, ששערה זו היא פחות מכשיעור, ועל כן אינה מטמאת. וכן ל' הזוהר שם, אבל פחות מן דא שהוא פחות מכשיעורא לא מסאיב. (זוהר פקודי, מאמר שערא שבתפילין, סולם אות שכ"ט-של"ב). הכרח פרנסת הס"א מצד הקדושה מבואר בהרחבה בהקדמה לספר הזוהר, סעיפים י'-ט"ז]

במשל זה מבאר המחבר, את דברי הגמ' בענין מיעוט הצדיקים שבכל דור ודור, לעומת ריבוי שאר האנשים. שהוא כעין היחס בין מיעוט עם ישראל וכוחו האיכותי, לעומת ריבוי שאר האומות וכוחם הכמותי. שאין לך דור שלא יהיה בו חלק גדול מאותם הבריות שעיקר בריאתם אינם אלא בשביל הצדיקים, שיהיו המה הנושאים בחיי הכלים דחלל הפנוי, בשבילם. שיתפעל בהצדיקים בחי' כלי חיצון על ידיהם, על צד ההכרח שלא ברצונם. והוא, מפני שכל בני הישוב, יש להם דביקות זה עם זה, להתפעל זה מזה, הן בנטיות הגוף, והן בדעות, וע"כ, המה מביאים במחוייב, את נטיות הקבלה עצמיית, להצדיקים, שבאופן זה מסוגלים לקבל, את האור מקיף הנרצה. אשר על כן הזמין ה' ית', כח הכמותי בהבריאה, שכח הזה, אינו צריך לאיכות של כלום. באופן, שיספיקו

לכבוד יומא דהילולא של הצדיק המפורסם בוצינא קדישא

מו"ה הרה"ק רבי משולם זוסיא מאניפולי זיע"א, בעל "מנורת הזהב" (ב' שבט תק"ס),
מובאים כאן מדברי קדשו, עובדות והנהגות.

והתעלמת וגו' הקם תקים עמו. שיהי' לך קימה
עי"ז כאשר תשגיח על צרכי בני"ג וגם כי בזה
תשלים הקומה שלימה למעלה כמ"ש צור
ישראל קומה בעזרת ישראל כמבואר במ"א:
(תפארת שלמה - כי תצא)

שמעתי בשם הרה"ק והנורא מו"ה זושא
זצל"ה כי הבן מלך אם יש לו סכום מאה אלפים
אזי הוא עני בדעתו כי זה אינו כלום לבן מלך.
וכמו כן ישראל בני מלכים אם יש להם איזו
עשירות אדרבה הם עניים בלבם ובדעתם ואינם
מתפעלים מזה כלל כמו הבן מלך רק להיות לו
ההצלחה האושר הנצחי, עד כאן שמעתי.
(רמתים צופים לר"ש משינאווא)

נאמר לי מומידי אמת ששמענו מכבוד חסידא
סבא קדישא כבוד דודי זקני מו"ה משולם זושא
זצוק"ל שאינו מצפה לתשלום גמול עוה"ב על
מה שעבד את השי"ת בעת שכבר נתוודע לו
אמיתיות גדולתו ית"ש, רק שמצפה לתשלום על
מה שעבד את השי"ת באמונת אומן מדרך
האמונה: (אגרא דפרקא - אות ג)

כל המדות, אף גם המדות הלא טובות אפשר
להשתמש בהם לעבודת ה' ע"פ התורה. וכהא
דהרה"צ ר' משולם זוסיא זצל"ל מהאניפאליא
שלמד כמה דרכים בדרכי עבודה מגנב: א) הצנע
לכת. ב) מעמיד עצמו בסכנה. ג) דבר היותר קטן
חשוב כדבר גדול. ד) עמל בטרחא גדולה. ה)
זריזות. ו) בוטח ומקוה. ז) אם לא הצליח בפעם
הראשונה חוזר הרבה פעמים. וכן הוא בשאר
המדות שאפשר להשתמש בהם לעבודת ה'.
(מוהרי"צ מלובאוויטש)

רבי אברהם יהושע השיל מאפטא, היה
מרגיש את צרותיהם של ישראל בחוש ונצטער
ביותר. פעם אחת היריח בצרותיהם של ישראל
שבכל דור ודור, והיה בצער גדול מאוד, והגיע
לסכנה ח"ו. ניסו בני ביתו לדבר על לבו ולהרגיעו

בשם ר"ר זוסיא, מדבר שקר תרחק, פי'
כשאתה אומר דיבור של שקר מיד אתה מרחיק
את עצמך מהשי"ת. (אמרי פנחס)

בשם ר"ר זוסיא ואתה עיף ויגע ולא ירא
אלקים, פי' יש אדם שמייגע א"ע בעבודה עד
שנעשה עיף ומ"מ אין בו יראת השם. (שם)

וכן שמעתי מפי אדמו"ר בוצינא קדישא מו"ה
אלימלך זצוק"ל כששאל אותו ביחוד הצדיק
המפורסם בוצינא קדישא אחיו מו"ה משולם
זושא זלה"ה הייתי אז אצלם כששאל אותו בזה
הלשון אחי למוד לי זה שאתה הוא פועל נסים
ונפלאות ומעשים נוראים שאוכל גם כן לפעול
כך. כלל הדברים בקיצור שהשיב לו אדמו"ר
שהוא על ידי התחברות הצדיקים ואהבה וחיבה
וריעות ביניהם על ידי כן נפעלים ונעשים כל
הנסים וכל הפעולות והמעשים נוראים, והודה
הצדיק הנ"ל לדבריו ואמר בודאי כי זה עיקר הכל.
ואיתא גם כן בגמרא דסנהדרין כינוס לצדיקים
נאה להם ונאה לעולם דהיינו כנ"ל. חלה לה':
(מאור ושמש - בלק)

כל האיש הלומד תורה לשמה זוכה להשפיע
לכנ"י טובות וחסדים. וז"ש (אבות ב, ח) אם למדת
תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי צריך
להיות בחי' משפיע לזולתו. וז"ש נעשה כמעין
המתגבר שבחי' המעיין שאינו מתגבר עבור
עצמו רק להשפיע לזולתו. וז"ש (דברים ו, כד)
וצדקה תהי' לנו כי נשמור לעשות. פי' שיהי'
לימודינו בבחי' צדקה להשפיע טובות. ולזה אחר
ברכת התורה בכל יום אומרים תיכף ברכת כהנים
יברכך וגו' כי זהו עיקר הלימוד כנ"ל. וכן שמענו
בשם הרה"ק מוה' זושא זלה"ה כי בכל יום אחר
ברכת התורה הי' הולך בשוק לחפש אחר איש
מזרע ישראל כדי להעניקו מברכותיו מי שהי'
זוכה להיות ראשון יהי' מי שיהי' זה ענין תלמידיו
של אהרן בחי' החסד. וזה הפי' לא תראה

שלא עלה בידם. קראו לרבי זוסיא מהאניפולי שהיה חביב עליו וביקשו ממנו שישיב נפשו. נכנס אליו ואמר מה שאמר. התייפח רבי אברהם יהושע השיל ואמר, רבי זוסיא רבי זוסיא, הצרות שעברו על ישראל קורעות שחקים. אבל מה שעבר עבר. ועתה נבכה כולנו על הצרות שיעברו על ישראל קודם ביאת המשיח. ניחם אותו רבי זוסיא, אמנם הצרות תהיינה גדולות ונוראות אבל כבר נאמר עליהן בזוהר הקדוש: "עד דיכול למסבל". אמר רבי אברהם יהושע השיל: רבי זוסיא, אוהב ישראל אתה, ונחה דעתו מעט. (נצוצות גאולה)

כשהוכיחו אותו פעם אחת שאינו דואג לפרנסת ביתו כהוגן, והם תמיד רעבים ללחם, והלא אמרו חז"ל בגמ' כתובות (ג.) "עושה צדקה בכל עת", זהו הזן בניו ובנותיו. ענה, והתורה אמרה "ואל יבוא בכל עת אל הקודש", היינו, דעם מצוות צדקה כזו לא יכולים לבוא אל הקודש.

דרכו של הרה"ק הרבי ר' זוסיא זצ"ל היה, שאחר תפילת שחרית היה מתיישב במקומו הרגיל לו, ועל אף חלישותו מעבודת התפילה, מעולם לא היה אומר דבר להמשמש שלו שיביא לפניו לאכול דבר מה לפת שחרית. רק היה אומר כמשיח לעצמו בזה הלשון, רבוננו של עולם, זושא הוא רעב מאוד, אנא הזמן עבורו את סעודתו. והמשמש כשהיה שומע את הדיבורים הללו ידע כי הגיע הזמן להגיש לפניו לאכול. כן היה דרכו של הרבי תמיד ימים ימימה. פעם אחת, היה זה בימות הגשמים, נועצו המשמשים והסכימו ביניהם מכאן ולהבא, שכל זמן שלא יאמר להם מפורש שיגישו לפניו את סעודתו לא יתנו לו כלום. והנה שם בעיר האניפולי בשעת ירידת הגשמים היו כל רחובות העיר מתמלאים רפש וטיט עד שאי היה באפשר בנקל להתהלך בין הרחובות, והיו מנהיגי העיר מניחים שם קרשים גדולים לעבור עליהם מרחוב לרחוב. והנה, באותו היום שנועצו המשמשים שימתינו ולא יתנו לפניו לאכול עד שיעבור על מנהגו ויאמר להם בפירוש שיתנו לו, הנה באותו היום אירע שהרב הלך בבוקר קודם התפילה אל המקווה כמנהגו לילך מדי יום ביומו ואירע שבא לקראתו איש אחד

שלא היה מבני העיר, ולא הכיר את הרב מעולם. והרבי ר' זוסיא היה דרכו שלא להתהדר בלבושיו ולא הלך במלבושי כבוד לכן לא הכיר אותו זה האיש כלל במלבושיו וגם נדמה בעיניו כאיש עני וכאשר נפגשו שניהם על אחד הקרשים דחף האיש ההוא את הרב הקדוש מן הקרש אל תוך הרפש על דרך שחוק. אחר כך כאשר בא האיש אל בית האכסניא שהיה מתאכסן שם סיפר להם מן השחוק הזה שבא לקראתו על הקרש עני זקן והוא דחף את העני לתוך הרפש וצויר לפני בעל האכסניא את תבנית הזקן ההוא ואת תבנית מלבושיו, צעק מיד עליו אוי מה עשיתם הלא זהו רבינו הצדיק הק' אשר בצלו נחיה והוא רגיל לילך כך יחידי בלא משמש ובמלבושים כאלו. האורח הזה נבהל מאוד מדברי בעל האכסניא והתחיל לדרוש ממנו איך לפייס את הרב כי התחרט על הביזיון הזה שביזה את הצדיק בקלות דעתו ופחזותו. השיב לו בעל האכסניא הנה אנחנו מכירים את טוב מדת ענוותנותו שמיד כאשר תלך אליו לשאול סליחתו ימחול לך מיד בלבב שלם רק אם תלך אליו לא תלך ריקם כי אחר התפילה מיד צריך הוא לטעום דבר מה לכן תיקח בידך י"ש ולעקיף ותלך אליו ותמתין עד שיסיים את תפילתו ואת השיעורים שלו ותכנס אליו מיד שיקבל הנאה ממך לפייסו על הביזיון שבזית אותו. וכן עשה ובא אל בית הרב ממש בשעה שהתחיל לומר רבוננו של עולם זושא הוא רעב מאוד כדרכו קודם האכילה כנ"ל. רק שתמיד היו המשמשים ממתנינים ומביאים לו מיד לאכול אבל היום שהטמינו עצמם המשמשים התחיל לומר כך איזה פעמים זושא הוא רעב רבוננו של עולם הזמן לי מה לאכול והנה זה האיש פתח הדלת והביא י"ש ומיני מתיקה והעמיד על השולחן והרב טעם ונהנה ממנו ומחל לו הכול בלב שלם. כאשר שמעו המשרתים שהרב נשתק תיכף יצאו ממחבואם והמה ראו כן תמהו שעומד על השולחן י"ש וכל מיני מתיקה ולא ידעו מה הוא והבינו שבשביל שהם לא רצו להביא לפניו היום את סעודתו הזמין לו השי"ת סעודה טובה בדרך פלא וראו בחוש כי דרכי הנהגתו של הרב הקדוש ראוי והגון הוא בשמים ממעל ומשגיחין עליו שלא להפריע אותו מעבודתו עבודת הקודש. (סיפורי צדיקים החדש)